

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням _____ сесії
обласної ради сьомого скликання
___ грудня 2019 року № _____

п р о є к т

ПРОГРАМА
економічного і соціального
розвитку Чернігівської області
на 2020 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Аналіз економічного і соціального розвитку у 2019 році.....	5
2. Мета, завдання та заходи економічного і соціального розвитку у 2020 році ...	31
2.1. Підвищення конкурентоспроможності економіки регіону, забезпечення умов стійкого економічного зростання	33
2.1.1. Податково-бюджетна політика	33
2.1.2. Розвиток підприємництва та удосконалення системи надання адміністративних послуг	34
2.1.3. Інвестиційна діяльність	35
2.1.4. Розвиток інфраструктури регіону.....	38
2.1.5. Житлово-комунальне господарство та житлова політика	41
2.1.6. Енергозабезпечення та енергозбереження.....	43
2.1.7. Науково-технічний та інноваційний розвиток. Технічне регулювання	45
2.1.8. Зовнішньоекономічна діяльність	47
2.1.9. Управління об'єктами державної та комунальної власності	48
2.2. Реальний сектор економіки	49
2.2.1. Промисловість	49
2.2.2. Аграрний комплекс	50
2.2.3. Транспорт і зв'язок.....	52
2.2.4. Споживчий ринок.....	54
2.3. Соціальна і гуманітарна сфери	56
2.3.1. Демографічна ситуація, підтримка сімей, дітей та молоді, гендерна політика	56
2.3.2. Ринок праці	61
2.3.3. Соціальний захист та соціальне забезпечення населення.....	63
2.3.4. Охорона здоров'я.....	65
2.3.5. Освіта.....	67
2.3.6. Культура і туризм.....	69
2.3.7. Фізична культура і спорт	70
2.3.8. Розвиток інформаційного простору	71
2.3.9. Розвиток громадянського суспільства	73
2.4. Природокористування та екологічна безпека	74
2.4.1. Використання природних ресурсів.....	74
2.4.2. Охорона навколишнього природного середовища та техногенна безпека ...	75
2.5. Формування спроможних територіальних громад області.....	78
3. Джерела фінансування програми економічного і соціального розвитку області на 2020 рік	79
Додаток 1. Основні прогностичні показники економічного і соціального розвитку Чернігівської області.	
Додаток 2. Перелік регіональних програм, які передбачається реалізувати в Чернігівській області у 2020 році.	
Додаток 3. Пріоритетні проєкти, як доцільно фінансувати із залученням коштів обласного бюджету, та відповідно до яких було подано заявки (включаючи перехідні на 2020 рік).	

Вступ

Законодавчим підґрунтям для розроблення Програми економічного і соціального розвитку Чернігівської області на 2020 рік (далі – Програма) є Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про засади державної регіональної політики», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» та постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 №621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету» (зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 №335).

Програма враховує результати аналізу соціально-економічної ситуації в області у 2019 році та відповідає завданням і положенням Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 385), Плану заходів з її реалізації на 2018-2020 роки (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12.09.2018 №733), Глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, визначених ООН, Указу Президента України «Про цілі сталого розвитку України до 2030 року» від 30.09.2019 №722, а також Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2020 року (затверджена рішенням двадцять п'ятої сесії обласної ради шостого скликання 28.05.2015), Плану заходів з реалізації у 2018–2020 роках Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2020 року (затверджений рішенням одинадцятої сесії обласної ради 7 скликання від 07.12.2017 №7-II/VII). В ній визначено ключові заходи, які необхідно вжити для досягнення пріоритетних завдань розвитку Чернігівщини у 2020 році.

Програма економічного та соціального розвитку Чернігівської області на 2020 рік передбачає розвиток провідних галузей економіки, високотехнологічних виробництв, сприяння інноваційно-інвестиційній діяльності підприємств, впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій; залучення інвестицій і створення умов для розвитку підприємництва у пріоритетних галузях економіки; формування сучасної інфраструктури споживчого ринку; підвищення економічної активності і забезпечення зайнятості населення, підтримку його найуразливіших верств; забезпечення безпеки життєдіяльності, доступ до якісних соціальних послуг, підтримку сім'ї, дітей та молоді; формування спроможних територіальних громад, захист прав і свобод громадян.

Програма містить основні показники економічного та соціального розвитку області на 2020 рік (додаток 1), які враховують існуючі тенденції соціально-економічного розвитку регіону та базуються на прогнозних макропоказниках економічного і соціального розвитку України, визначених у додатку до постанови Кабінету Міністрів України від 15.05.2019 № 555 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2020-2022 роки» (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23.10.2019 № 883). Вони розраховані на підставі статистичних даних, намірів суб'єктів

господарювання усіх форм власності, організацій, структурних підрозділів обласної державної адміністрації, територіальних органів центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування.

Складовою Програми також є перелік регіональних цільових програм, які передбачається реалізувати в області у 2020 році (додаток 2). Фінансування заходів цих програм здійснюватиметься з урахуванням реальних можливостей місцевих бюджетів, цільових коштів з державного бюджету та інших джерел, не заборонених чинним законодавством України.

Крім того, Програма містить перелік найбільш актуальних інвестиційних проектів, які планується реалізувати в області у 2020 році (додаток 3).

1. Аналіз економічного і соціального розвитку у 2019 році

Соціально-економічний розвиток Чернігівської області у 2019 році характеризувався наступними тенденціями.

У демографічній сфері через значну питому вагу в регіоні найстаршого в країні населення ситуація залишається складною. Станом на 01.10.2019 (останні дані) показник природного скорочення на тисячу осіб порівняно з відповідною датою 2018 року погіршився і склав – 12,5 проміле (проти 11,8 – у 2018 році).

У реальному секторі економіки зростання продемонстроване:

- в аграрному секторі (за темпом росту валової продукції сільського господарства – 11 місце серед регіонів України (за 10 місяців 2019 року – 102,1%);

- у зовнішньоекономічній діяльності, зокрема експорті товарів – (за темпом росту – 12-13 місце (за 9 місяців 2019 року – 106,1%).

По доходах населення якщо у номінальному вимірі розмір середньомісячної заробітної плати по області відстає від індустріальних регіонів, то за темпами зростання (за 10 місяців 2019 року – 118,3 %) область посіла 5 місце, а за індексом реальної зарплати (109,4%) – 10-12 місце.

Водночас, в промисловому комплексі не вдалось подолати відставання до минулорічних обсягів виробництва (за 10 місяців 2019 року – 90,1 %, 23 місце). Індeksi промислової продукції коливались протягом поточного року в межах 82,6% (у січні) до найвищого значення 97,3% (у січні-травні). Починаючи з другої половини року відбулось зниження виробництва промислової продукції, що спричинено скороченням випуску на підприємствах з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів, з виробництва паперу, машинобудування, внаслідок внутрішніх (зміни в законодавстві) і зовнішніх факторів (кон'юнктура на зовнішніх ринках, втрата традиційних партнерів).

Протягом 2019 року не вдалось подолати відставання по обсягу освоєних капітальних інвестицій порівняно з минулим роком (за 9 місяців 2019 року – 9,0%, за I півріччя – 17,0%).

Приріст іноземних інвестицій порівняно з початком 2019 року був незначний (+1,1 %) і склав на 01.10.2019 440,3 млн дол. США (по Україні приріст – +5,5%).

Обсяг обороту роздрібної торгівлі має тенденцію до незначного зростання – приріст і за I півріччя, і за 9 місяців 2019 року – 0,9 %.

Податково-бюджетна політика.

За січень-вересень 2019 року до державного бюджету зібрано 3629,6 млн грн податків та зборів, які контролюються Головним управлінням Державної податкової служби в області, що на 6,7 % більше відповідного періоду 2018 року.

Найбільші суми надходжень отримано по податку на додану вартість (1403,0 млн грн), рентній платі за користування надрами (632,9 млн грн) та податку на прибуток підприємств (270,2 млн гривень).



В цілому за 2019 рік надходження податків, зборів та інших обов'язкових платежів до державного бюджету, які контролюються Головним управлінням Державної податкової служби в області, очікуються в сумі 4877,8 млн гривень.

До місцевих бюджетів за січень-вересень 2019 року надійшло 10417,7 млн грн, що на 4,1 % менше, ніж у відповідному періоді 2018 року. Власні надходження до місцевих бюджетів становили 4687,5 млн грн (+15,7 %). Трансферти з державного бюджету склали 5729,3 млн грн (-15,8 %), трансферти (субвенції) з місцевих бюджетів інших областей – 0,9 млн грн (-14,0 %).

За 2019 рік надходження до місцевих бюджетів очікуються в сумі 14,0 млрд грн, що на 6,1 % менше 2018 року. В тому числі, власні доходи становитимуть 6460,9 млн грн (+11,8 %), трансферти з державного бюджету – 7537,1 млн грн (-17,5 %), трансферти (субвенції) з місцевих бюджетів інших областей – 2,0 млн грн (+11,1 %).

Розвиток підприємництва та удосконалення системи надання адміністративних послуг.

За результатами рейтингів у 2018 році Чернігівщина займає 6 місце за рівнем сприятливості умов для ведення бізнесу в Україні та другий рік поспіль посідає перше місце у дотриманні органами виконавчої влади регіону вимог державної регуляторної політики.

Область є пілотною щодо участі у Програмі FORBIZ (EU4 Business) з розробки та реалізації регіональних стратегічних документів, спрямованих на розвиток МСП.

У сфері підприємництва у 2018 році в регіоні здійснювали господарську діяльність 6107 підприємств, з яких 5712 малих (у тому числі 4818 належать до

мікропідприємств), 390 середніх, 5 великих та понад 35 тис. фізичних осіб-підприємців. За даними Головного управління Державної податкової служби в області, протягом 9 місяців 2019 року було взято на облік майже 5,3 тис. суб'єктів підприємництва, з них 770 од. - юридичні особи (що більш, ніж в два рази перевищує кількість припинених (372 од.)) та 4491 - фізичні особи – підприємці (що перевищує на 34,8 % кількість припинених (3331 од.)).

Обсяг реалізованої продукції, товарів і наданих послуг малими та середніми підприємствами у 2018 році досяг понад 83,92 млрд грн (+17,4%) або 82,6% загального обсягу реалізації продукції області.

Надходження до місцевих бюджетів від діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва за січень-вересень 2019 року зросли порівняно з відповідним періодом 2018 року на 14,6 %, і становили 1,96 млрд грн, це складає 47,4% від усіх податкових надходжень, що контролюються Державною податковою службою в області.

В області наразі забезпечено функціонування, як публічних сервісів та послуг, 29 ЦНАПів, в тому числі 12 – в об'єднаних територіальних громадах.

Наявний позитивний досвід участі наших громад у програмі U-LEAD з Європою, в рамках якої на умовах співфінансування здійснюється робота щодо інституційної та матеріально-технічної допомоги зі створення/модернізації 19 ЦНАПів ОТГ області.

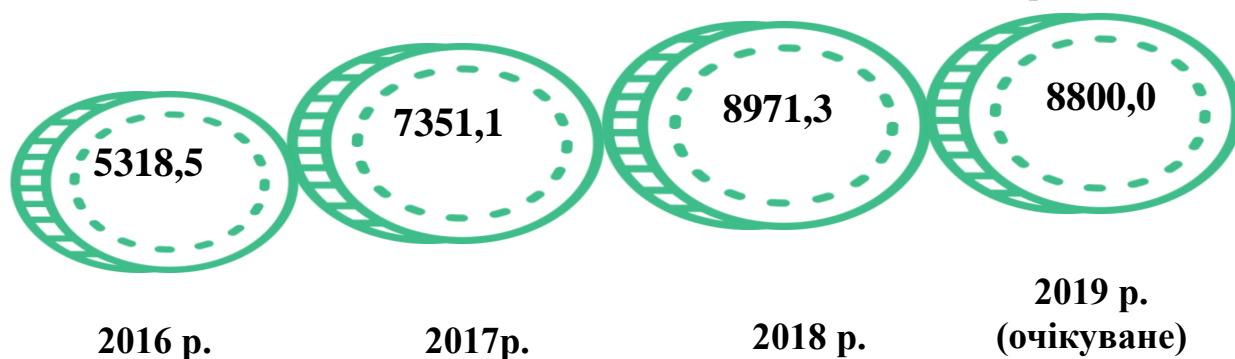
Крім того, додатково 3 громади (Козелецька, Куликівська та Ніжинська) за рахунок коштів державного бюджету отримують обладнання з видачі паспортних документів, посвідчення водія та реєстрації транспортних засобів.

За 9 місяців 2019 року кількість послуг, наданих через центри, складає понад 544 тисячі, що на 21% більше, ніж у січні-вересні 2018 року.

Інвестиційна діяльність

За підсумками січня-вересня 2019 року підприємства та організації області за рахунок усіх джерел фінансування освоїли 5,4 млрд грн капітальних інвестицій, що на 8,4% менше порівняно з відповідним періодом 2018 року. Обсяг освоєних капітальних інвестицій у розрахунку на 1 особу склав 5352,8 гривень.

Загальний обсяг капітальних інвестицій (млн грн)



Найбільше інвестицій освоєно у сільському, лісовому та рибному господарстві – 2,7 млрд грн (50,0% від загального обсягу) та промисловості – 791,8 млн грн (14,7%), переважна більшість у цій сфері припадала на підприємства переробної промисловості – 590,5 млн грн (11,0%), у будівництві – 541,2 млн грн (10,1%), у державному управлінні й обороні, обов'язковому соціальному страхуванні – 700,0 млн грн (13,0%).

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 73,3% інвестицій. За кошти державного та місцевих бюджетів освоєно, відповідно 3,1% та 13,2%, частка кредитів банків та інших послуг становила 5,9%.

За 2019 рік очікується освоєння 8,8 млрд грн капітальних інвестицій.

З початку 2019 року в галузі промисловості завершено будівництво виробничої будівлі для улаштування комплексу з виготовлення продукції загальномашинобудівного призначення (м. Чернігів, ТОВ «Полімаш»); облаштування цеху для налагодження виробництва тканин» (м. Чернігів, Компанія – «Текстиль-Контакт»); збудовано цех з переробки деревини (м. Чернігів, ТОВ «Відродження 2012»); реконструйовано цех металоконструкцій під цех деревообробки (м. Чернігів, ТОВ «ВКМП «Волстас»); розширено: цех з виробництва обладнання для харчової промисловості (м. Чернігів, ТОВ «ТАН»); виробничі приміщення по виробництву світлотехнічної продукції (м. Чернігів, ТОВ «АТІЛОС»).

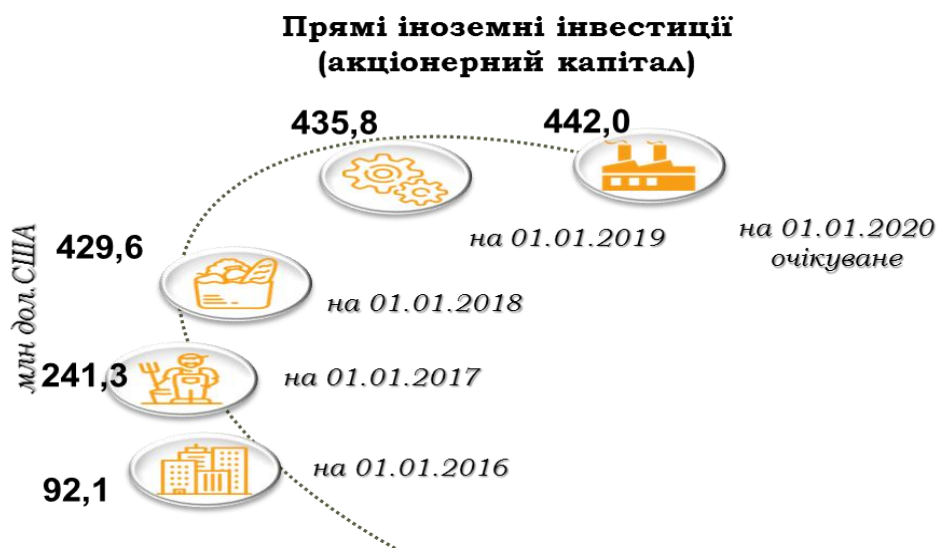
Завершено будівництво електрогенераторної (когенераційної) установки на біогазі в м. Чернігові (ТОВ «Чернігівська генеруюча компанія»), І черги сонячної електростанції із встановленням п'яти тисяч сонячних панелей у с.Малинівка Чернігівського району (ТОВ «Нікком Солар»).

В галузі рослинництва реконструйовано та збудовано нові елеватори, зерноочисні та сушильні комплекси: у м.Носівка, ПАТ «Носівське ХПП»; в с.Гучин Ріпкинського району, ТОВ «Україна»; в смт Ріпки, ФОП Мажуга В.П.; у смт Парафіївка Ічнянського району, ТОВ «Північно-українська експортно-імпортерна компанія». Реконструйовано картоплесховище на 700 тонн у с.Виблі Куликівського району, ПП «Вимал-Агро».

В галузі тваринництва збудовано сільськогосподарський виробничо-переробний комплекс (ферма) в смт Десна Козелецького району, ТОВ «Тасбіо», приміщення для утримання великої рогатої худоби: телятник на 200 голів у с. Пісківське, ПСП «Пісківське».

Для розвитку туристичного сектору відкрито у м. Бахмач готель європейського рівня, ФГ «Булах В. М.». Продовжується розбудова природного парку «Беремицьке» у с. Беремицьке Козелецького району.

За 9 місяців 2019 року в економіку області іноземними інвесторами вкладено 3,8 млн дол. США **прямих іноземних інвестицій**. Станом на 1 жовтня 2019 року загальний обсяг прямих іноземних інвестицій склав 440,3 млн дол. США, у розрахунку на одну особу – 438,4 дол. США.



На економіку області працюють інвестиції із 38 країн світу, до основних країн-інвесторів, на які припадає 96,3% загального обсягу прямих інвестицій входять: Велика Британія (84,6%), Польща (4,0%), Кіпр (1,9%), Нідерланди (1,8%), Китай (1,5%), Швейцарія (1,2%), Латвія (0,7%), Туреччина (0,6%).

У 2019 році завершено реалізацію 2 проєктів міжнародної технічної допомоги, де облдержадміністрація виступала бенефіціаром в рамках програми територіального співробітництва «Україна-Білорусь»: «Транскордонна система гідрометеорологічного та екологічного моніторингу річки Дніпро»; «Активізація малого та середнього бізнесу в прикордонних регіонах України - Білорусі».

У стадії завершення проєкт Фонду Е5Р та Північної екологічної фінансової корпорації (НЕФКО) «Фінансування впровадження заходів з підвищення енергоефективності загальноосвітнього навчального закладу №5 та системи вуличного освітлення міста Чернігова».

Розвиток інфраструктури регіону.

У 2019 році Чернігівській області на виконання робіт з будівництва, ремонту, реконструкції об'єктів соціальної інфраструктури та проєктів регіонального розвитку передбачаються кошти з державного бюджету в обсязі 883 млн гривень. Це кошти державного фонду регіонального розвитку, субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій та субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад, на розвиток сільської медицини.

На реалізацію 32 проєктів передбачено 214,4 млн грн з державного фонду регіонального розвитку. З зазначених проєктів 13 – реалізуються в галузі освіти, 8 – в охороні здоров'я, 4 – у галузі спорту, 2– у сфері культури, 1 – соціального захисту, 4 - інших галузей.

За рахунок цих коштів вже завершено реконструкцію пологово-гінекологічного відділення в м. Бахмачі та реконструкцію приміщень школи -II ступеня № 14 в м. Ніжині під дошкільний навчальний заклад.

Крім того, у 2019 році завершена реконструкція стадіону СДЮШОР з футболу «Юність» у м. Чернігові. До кінця 2019 року планується завершити

реконструкцію під спортивну залу кінотеатру «Літній» в м. Новгород-Сіверський, капітальний ремонт будівлі під Центр підтримки підприємництва, інновацій та стартапів в м. Чернігів, реконструкцію будівлі Чернігівського обласного академічного українського музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, капітальний ремонт головного корпусу Куликівського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів, будівництво 6-ти квартирних житлового будинку № 2 для медичних працівників в м. Мена, будівництво центру надання адміністративних послуг в с. Іванівка Чернігівського району, реконструкцію будівлі хірургічного корпусу (відділення інтервенційне) Чернігівської обласної лікарні, придбати апарат комп'ютерної томографії для КНП «Менська центральна районна лікарня» та інші.

За рахунок коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій збудовано дитячий садок-ясла в першому мікрорайоні житлового району «Масани» в м. Чернігові на 280 місць.

У 2019 році 39 ОТГ області на реалізацію 195 проектів передбачено 134,1 млн грн субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури.

За рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів, спрямованих на розвиток системи охорони здоров'я у сільській місцевості, у 2019 році завершується будівництво 21 амбулаторій, з яких 16 амбулаторій – монопрактики та 5 – групової практики.

Крім того, завершено будівництво 11 футбольних полів зі штучним покриттям. До кінця року в області буде збудовано 6 мультифункціональних майданчиків. За кошти субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на створення та ремонт існуючих спортивних комплексів при загальноосвітніх навчальних закладах усіх ступенів у 2019 році буде реалізовано 2 проекти у Сновській та Городнянській ОТГ.

У 2019 році продовжувалась робота щодо забезпечення просторового розвитку територіальних громад та населених пунктів області. Всього за 9 місяців поточного року затверджено 32 генеральні плани, 32 - зонінги; 18 детальних планів територій в межах населених пунктів та 17 – за їх межами.

В стадії завершення розроблення (оновлення) генерального плану міста Бахмач, селища Линовиця Прилуцького району, а розроблення генеральних планів та планів зонування територій міст Батурич та Сновськ, селищ міського типу Сосниця, Срібне, Талалаївка продовжується. Здійснюються топографо-геодезичні роботи для розроблення містобудівної документації населених пунктів області.

Дороги

В області здійснювались заходи, спрямовані на поліпшення транспортної інфраструктури.

Протягом 2019 року проводились роботи з поточного середнього ремонту автомобільних доріг загального користування державного значення. Зокрема, такий ремонт здійснювався на ділянках автодоріг державного значення

Київ- Чернігів-Нові Яриловичі, Кіпті-Глухів-Бачівськ, Чернігів-Мена-Сосниця-Грем'яч та Талалаївка-Ічня-Тростянець-Сокиринці. До кінця 2019 року буде відремонтовано 20,4 км автодоріг державного значення, загальна вартість цих робіт складе 255,7 млн гривень.

На дорогах загального користування місцевого значення до кінця 2019 року очікується провести ремонтні роботи ділянок протяжністю 91,6 км. Введення в експлуатацію нових доріг комунальної власності складе 3,0 тис.м², обсяги ремонтних робіт - 940,0 тис.м².

Житлово-комунальне господарство та житлова політика.

В області функціонує 437 об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ), які здійснюють утримання та управління 507 житлових будинків загальною площею 1005,0 тис.м². Частка загальної площі житлового фонду, що обслуговується ОСББ, становить 20,2%.

З початку року на експлуатацію та технічне обслуговування житлового фонду використано 10,2 млн грн власних коштів підприємств.

Для забезпечення належного функціонування систем водопостачання та водовідведення виконано роботи з заміни аварійних ділянок водопровідних та каналізаційних мереж довжиною понад 1,6 км, очищення та дезінфекції резервуарів чистої води на ВНС, замінювались водопровідні колодязі з цегли на залізобетонні, запірна арматура.

Для забезпечення сталої та безперебійної роботи об'єктів сфери теплопостачання області підприємствами було профінансовано виконання робіт на загальну суму 31,6 млн гривень. Замінено 5,7 км теплових мереж на котельнях замінювались котли та котельне обладнання, відновлювалась теплова ізоляція ділянок магістральних теплових мереж, здійснювались роботи з реконструкції вузлів обліку з облаштуванням засобами дистанційної передачі даних зі встановленням погодозалежної автоматики на них.

За січень-вересень 2019 року в експлуатацію введено 115,5 тис. м² нового житла, що в 1,8 рази більше, ніж за відповідний період 2018 року.

З метою розвитку житлового будівництва на 2019 рік впроваджувалося кілька програм. Зокрема, для забезпечення сільського населення житлом в рамках впровадження обласної програми підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» на 2019 рік з усіх джерел фінансування передбачено 10,5 млн грн, за 9 місяців 2019 року використано 8,37 млн грн, укладено 68 угод. Введено в експлуатацію 23 індивідуальні житлові будинки загальною площею 3,0 тис. м², придбано 20 одиниць житла, інженерно облаштовано 5 будинків, також надано 15 кредитів для розвитку особистого селянського господарства.

На реалізацію програми підтримки житлового кредитування молоді на 2019 рік було передбачено 7605,97 тис. грн, використано 2843,8 тис. грн, в тому числі кошти Статутного капіталу – 1482,95 тис. грн, використано 886,95 тис. гривень.

За програмою «Доступне житло» на 2019 рік області передбачено 2390,0 тис. грн, використано 659,2 тис. грн (придбано 2 квартири).

За програмою «Часткова компенсація відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла» на 2019 рік передбачено з державного бюджету 338,0 тис. грн, протягом 9 місяців 2019 року використано 223,3 тис. гривень.

На компенсацію процентних ставок за договорами, укладеними в рамках реалізації програми здешевлення вартості іпотечних кредитів на 2019 рік передбачено 1114,8 тис. грн, протягом 9 місяців 2019 року використано 743,8 тис. гривень.

Області було виділено субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання житлові приміщення для сімей загиблих осіб, відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», для осіб з інвалідністю I-II групи, яка настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, в сумі 5,3 млн грн, кошти освоєні в повному обсязі, надана компенсація 4 сім'ям.

Також області виділено субвенцію з державного бюджету на виплату грошової компенсації для сімей загиблих учасників бойових дій на території інших держав та для осіб з інвалідністю I-II групи з числа учасників бойових дій на території інших держав, які стали інвалідами та потребують поліпшення житлових умов, в сумі 6,1 млн грн, з яких надано компенсацію 5 особам такої категорії громадян, кошти освоєні в повному обсязі.

Енергозабезпечення та енергозбереження.

З початку 2019 року по області видано 636 кредитів на впровадження енергоефективних заходів на 43,6 млн грн, у т.ч. 46 ОСББ на суму 26,9 млн грн, з обласного бюджету відшкодовано 824,4 тис. гривень. Крім того, у м. Чернігові відшкодування за «теплими кредитами» отримали отримали 22 ОСББ.

За 9 місяців 2019 року АТ «Чернігівобленерго» проводився комплексний ремонт підстанцій, капітальний ремонт обладнання.

Для забезпечення сталої та безперебійної роботи об'єктів сфери теплопостачання області підприємствами було профінансовано виконання робіт на загальну суму 31,6 млн гривень.

Для зменшення споживання природного газу у 2019 році на 30 об'єктах (теплопостачальні підприємства, заклади бюджетної сфери) проводились роботи з реконструкції газових котелень, термомодернізації приміщень, встановлення ІТП та заміни твердопаливних котлів на сучасні з високим ККД, здійснено роботи з утеплення теплотрас, тощо.

З метою диверсифікації джерел енергопостачання та підвищення рівня енергоефективності в області постійно вживаються заходи щодо збільшення обсягів виробництва електричної енергії з альтернативних та відновлюваних джерел. З початку 2019 року введено в експлуатацію 4,3 МВт потужностей електричної енергії виробленої з таких джерел, в тому числі за рахунок

сонячних панелей потужністю 1,3 МВт встановлених об'єктами приватної власності та домогосподарствами. Загальна кількість таких об'єктів в області становить 161 одиницю потужністю майже 4,0 МВт.

Загальна потужність об'єктів, що працюють на альтернативних, відновлювальних джерелах енергії та виробляють електроенергію (з біомаси, біогазу, сонячної енергії та за допомогою сили води) в області становить майже 13,0 МВт і за 9 місяців 2019 року ними було вироблено понад 61,0 млн кВт/год електроенергії, що у 2,4 рази більше, ніж за відповідний період 2018 року.

На території області реалізуються проекти, направлені на підвищення енергоефективності будівель бюджетної сфери та розвиток відновлювальної енергетики.

У закладах бюджетної сфери виконувались роботи з утеплення фасадів, капітального ремонту покрівель, заміни віконних та дверних конструкцій, модернізації мереж тепло-, водопостачання та внутрішнього освітлення населених пунктів.

У рамках співпраці з проектом GIZ «Партнерство з модернізації: енергоефективність у лікарнях» розпочато роботи з термомодернізації пологового будинку (м. Чернігів). Вартість запланованих робіт з термомодернізації закладу – 24,3 млн грн, у т. ч. грантова складова проекту GIZ становить 300,0 тис. євро (8,5 млн грн).

Крім того, на 123 об'єктах бюджетної сфери за рахунок коштів бюджетів усіх рівнів виконано роботи, направлені на підвищення енергоефективності будівель на суму майже 74,0 мільйони гривень.

У 66 бюджетних закладах замінено вхідну групу дверей та віконні блоки на енергозберігаючі, у 22 – виконані роботи з утеплення огороджувальних конструкцій будівель та капітального ремонту покрівель.

Науково-технічний та інноваційний розвиток. Технічне регулювання.

В області є достатній інтелектуальний потенціал, який здатний до генерації наукових ідей високого рівня.

У 2018 році у виконанні наукових досліджень і розробок було задіяно 665 осіб.

Основні наукові роботи проводяться у сфері технічних, сільськогосподарських, природничих та суспільних наук. Серед найбільш ефективних – розробки, спрямовані на створення нового обладнання, техніки, видів матеріалів з удосконаленими технічними та технологічними параметрами, ресурсо- та енергозберігаючих технологій у провідних галузях господарського комплексу, мікробіологічні засоби захисту рослин і тварин від хвороб, створення нових сортів рослин.

У 2018 році обсяг витрат на виконання наукових досліджень і розробок становив 49,2 млн грн (на 11,2% більше, ніж у 2017 році), з яких на сільськогосподарські науки – 54,2%, природничі науки – 24,0%, технічні науки – 16,4%.

У промисловому комплексі області активно впроваджували інновації підприємства машинобудівної, легкої та харчової галузей. Пріоритетним було

впровадження прогресивних технологічних процесів та випуск інноваційної продукції.

Загалом, у 2018 році на промислових підприємствах впроваджено 36 нових технологічних процесів, з яких 20 маловідходних та ресурсозберігаючих та 39 видів інноваційної продукції, з яких 6 нових видів техніки.

У 2018 році реалізовано інноваційної продукції на 886,9 млн грн, що становить 2,5 % до загального обсягу реалізованої промислової продукції, з якої нової для ринку – на 28,3 млн грн, або 3,2% від загального обсягу реалізованої інноваційної продукції.

Загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості за підсумками 2018 року становив 108,1 млн грн, з яких 87,5% витрат суб'єктами господарювання було направлено на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення.

Через обмеженість залучення зовнішніх джерел коштів, 74,8 % витрат на інновації здійснюються в основному за рахунок власних коштів підприємств, решта – державні та кредитні кошти.

За 9 місяців 2019 року видано 346 сертифікатів з підтвердження відповідності продукції, послуг; проведені випробування 1104 зразків харчових продуктів та продовольчої сировини по показниках безпеки. Повірено, калібровано та атестовано 104 тис. одиниць засобів виміральної техніки.

Зовнішньоекономічна діяльність.



Зовнішньоекономічну діяльність підприємства Чернігівщини здійснюють з партнерами з більш ніж 130 країн світу, зокрема усіх країн-членів ЄС. Так, за підсумками січня-вересня 2018 року зовнішній товарообіг становив 876,1 млн дол.США.

При цьому зростання експорту товарів на 6,1% (до 548,4 млн дол. США) проти зменшення імпорту на 13,7% (до 327,7 млн дол. США) дозволило забезпечити позитивне сальдо у розмірі 220,7 млн дол. США. Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 1,72.

Триває тенденція до освоєння регіональними товаровиробниками європейського ринку, питома вага якого становить 43,4% загальнообласного показника. Так, обсяг експорту продукції на ринок ЄС відповідно до аналогічного періоду минулого року збільшився на 28,9% та становив 237,9 млн дол.США.

Найбільшими торговельними партнерами області традиційно є Азербайджан, Нідерланди, Іспанія, Білорусія, Єгипет, Туреччина, Італія, Румунія, Китай, на які поставляється 53,2% від регіонального показника експорту.

Найвагомішу частку експорту товарів області займає торгівля рослинною продукцією – майже 55% загальнообласного показника, це зокрема зернові культури та насіння і плоди олійних рослин.

Також до найбільших товарних груп регіонального експорту, які формують 35,4% експорту, відносять готові харчові продукти, деревину та вироби з деревини, папір та картон, взуття, машини, обладнання.

З метою налагодження міжнародного співробітництва у сфері економіки, просування експортного потенціалу на зовнішні ринки відбулися ряд зустрічей з делегаціями Австрії, Австралії, Данії, Італії, Кіпру, Латвії, Польщі, Республіки Білорусь, Швеції.

За підсумками 2019 року очікується зростання експорту товарів до 785,2 млн дол. США (+4,0% до 2018 року) при зменшенні імпорту до 425,3 млн дол. США (-12,0%).

Управління об'єктами державної та комунальної власності.

На території області здійснюють діяльність 37 суб'єктів господарювання державного сектора економіки, в тому числі 36 державних підприємств та одне акціонерне товариство з державною часткою майна 100,0 %.

В управлінні обласної державної адміністрації (Управління капітального будівництва) перебуває Державне комерційне підприємство «Готель «Слов'янський». Всі інші суб'єкти знаходяться в управлінні центральних органів влади.

Протягом 9 місяців 2019 року приватизовано 12 об'єктів малої приватизації, до Державного бюджету надійшло 7,2 млн гривень. Проводиться підготовка до приватизації ще 20 об'єктів.

Станом на 30.09.2019 в Реєстрі договорів оренди державного майна перебувало 625 договорів. Протягом 9 місяців 2019 року укладено 63 договори оренди державного майна та продовжено термін дії 120 договорів. До Державного бюджету від оренди державного майна надійшло 7,6 млн грн, за підсумками 2019 року очікується 9,0 млн грн таких надходжень.

У Переліку об'єктів права спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст області обліковується 140 комунальних підприємств, установ, закладів, в оперативному управлінні або господарському віданні яких перебуває 2118 інвентарних об'єктів нерухомості.

За I півріччя 2019 року чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) комунальних підприємств становив 105,4 млн грн. До обласного бюджету перераховано 1,8 млн грн податку на прибуток. На капітальні інвестиції підприємствами спрямовано 717,0 тис. грн.

Протягом 2019 року здійснено продаж 4 об'єктів майна, до обласного бюджету надійшло 7,3 млн грн.

На даний час орендодавцями майна спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст області виступають 41 підприємство, установа, заклад, якими укладено 450 договорів оренди. Протягом січня-червня 2019 року надійшло 7,2 млн грн орендної плати, до обласного бюджету перераховано

2,0 млн грн, у розпорядженні комунальних підприємств залишилось 5,2 млн гривень. За підсумками 2019 року очікується 14,5 млн грн орендної плати.

Реальний сектор економіки.

Промисловість.

За січень-вересень 2019 року індекс промислового виробництва в області до відповідного періоду 2018 року становив 91,5 %.

Другий рік поспіль спостерігається зростання обсягів виробництва на підприємствах добувної промисловості і розроблення кар'єрів (+3,7%). Питома вага галузі в загальному обсязі реалізованої промислової продукції в січні - серпні 2019 року становила 10,2%. Разом з тим, продовжуються негативні тенденції на підприємствах нафтоперероблення.

Відбулось скорочення обсягів виробництва в одному з провідних видів промислової діяльності в регіоні – виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (-14,1% до січня-вересня 2018 року) через зменшення обсягів виробництва тютюнових виробів (питома вага становить майже 50,0% від реалізації продукції галузі).

Водночас, нарощено обсяги виробництва м'яса і м'ясних продуктів, виробництва олії та тваринних жирів, напоїв, перероблення і консервування фруктів та овочів.

Позитивні зрушення відбулись у таких секторах переробної промисловості, як виробництво готових металевих виробів, крім машин та устаткування (+40,6%), виробництво гумових і пластмасових виробів (+3,9%), виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (+0,2%).

Не подолано негативні тенденції в машинобудуванні (-22,9 %), зокрема у виробництві електронної та оптичної продукції, машин і устаткування та електричного устаткування.

Зменшились обсяги виробництва на підприємствах з виготовлення виробів з деревини, виробництва паперу та поліграфічної діяльності (-14,2%).

У текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри та виробів зі шкіри обсяги скоротились на 20,1%. Більшість підприємств галузі працюють за контрактами з іноземними фірмами і переважно за давальницькою схемою, як наслідок, на результатах їх діяльності суттєво позначається коливання валютного курсу та фінансові ризики європейських підприємств-партнерів. Також спостерігається збільшення використання у технологічних процесах питомої ваги давальницької сировини підприємствами галузі, які традиційно працювали на місцевій сировині. Переповнення внутрішнього ринку імпортними товарами із заниженою митною вартістю, товарами групи «секонд-хенд» також вплинули на роботу галузі.

Відставання, допущене і на підприємствах з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (-5,2%).

До кінця 2019 року очікується, що індекс промислового виробництва становитиме 91,0 %.

Аграрний комплекс.

В області функціонує 1278 діючих сільськогосподарських підприємств різних форм власності та господарювання, в тому числі 644 фермерські господарства, а також 144,2 тисяч особистих селянських господарств.

За 10 місяців 2019 року індекс обсягу виробництва валової продукції сільськогосподарства становив 102,1% до відповідного періоду 2018 року, у тому числі у сільськогосподарських підприємствах – 107,0%, в господарствах населення – 91,0%.

У рослинництві індекс становив 102,8%, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах – 107,4%, господарствах населення – 89,2%.

Індекс обсягу виробництва продукції тваринництва становив 98,9%, у т. ч. в сільськогосподарських підприємствах – 103,9%, господарствах населення – 94,8%.

Продовжується розбудова тваринницьких об'єктів, зерносушильного господарства та інших об'єктів виробничої інфраструктури.

В регіоні активно запроваджується органічне виробництво. За останні 4 роки кількість виробників органічної продукції збільшилась у 2,5 рази і становить 15. В основному, це невеликі господарства, які вирощують зернові та технічні культури. Чотири підприємства займаються виробництвом заморожених ягід, два - виробництвом молочної продукції, одне - виробництвом органічних фруктових та овочевих соків.

Загалом в області в категорії «органічне виробництво» (сертифіковано або в стадії отримання сертифікації) знаходиться близько 7 тис. га. та утримується близько 600 голів великої рогатої худоби.

За підсумками 2019 року, очікується отримати валової сільськогосподарської продукції на рівні 100,7% до 2018 року, в тому числі в сільськогосподарських підприємствах – 102,6%.

Транспорт і зв'язок.

Маршрутна мережа області налічує 211 приміських та 138 міжміських внутрішньообласних автобусних маршрутів загального користування, які обслуговують близько 100 перевізників. На маршрутах задіяно близько 1100 транспортних засобів. В області функціонує 17 автостанцій.

З початку року на конкурсних засадах продовжено роботу 14 автобусних маршрутів загального користування, на яких задіяні 33 транспортні засоби. З метою охоплення сільських населених пунктів, особливо віддалених, продовжується робота по удосконаленню обласної мережі автобусних маршрутів загального користування шляхом оптимізації існуючих маршрутів.

За 9 місяців 2019 року підприємствами автомобільного транспорту та фізичними особами-підприємцями перевезено 1227,0 тис.т вантажів, що на 18,1% більше показника відповідного періоду 2018 року. Вантажооборот збільшився на 7,3% і становить 784,0 млн ткм. Пасажирським автотранспортом області перевезено 28,1 млн пас., що на 7,7% менше, ніж за відповідний період 2018 року. Обсяг виконаного пасажирообороту зменшився на 1,2% і становить 407,7 млн пас.км.

Доходи від реалізованих послуг поштової та кур'єрської діяльності за січень – червень 2019 року у порівнянні з відповідним періодом 2018 року збільшилися на 6,9% і становили 46,9 млн грн, фіксованого телефонного зв'язку – 61,2 млн грн (-19,1%), інтернет-послуг – 59,3 млн грн (-22,5%).

Філією Чернігівська дирекція ПАТ «Укрпошта» у 2018 році на території Чернігівської області впроваджено проект «Сільське відділення». Так, на сьогодні в області послуги зв'язку надаються через наступні типи відділень поштового зв'язку (ВПЗ): 87 стаціонарних автоматизованих (ВПЗ) у 10 точках базування та 130 пересувних неавтоматизованих ВПЗ.

Споживчий ринок.

Оборот роздрібної торгівлі (роздрібний товарооборот підприємств (юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців), основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля), за січень-вересень 2019 року до відповідного періоду 2018 року збільшився на 1,0 % і становив 14,0 млрд гривень. У розрахунку на одну особу реалізовано товарів на суму 13,9 тис. грн.

Для забезпечення споживчого попиту населення на продовольчі товари за помірними цінами в містах та районах області систематично проводяться ярмаркові заходи, виїзна торгівля, де реалізацію продукції здійснюють її виробники.

Водночас продовжувався подальший розвиток інфраструктури споживчого ринку та збільшення присутності товарів вітчизняного (у т. ч. місцевого) виробництва.

З початку року в області розширили присутність, розпочали діяльність 100 об'єктів роздрібної торгівлі та ресторанного бізнесу.

За I півріччя 2019 року за рахунок збільшення присутності на споживчому ринку вітчизняних (у т. ч. місцевих) товаровиробників, забезпечено вищу, ніж в середньому по Україні, питому вагу реалізації товарів вітчизняного виробництва через торговельну мережу підприємств - юридичних осіб (область – 62,5 %, Україна – 52,9 %, у т.ч. продовольчих, відповідно, 85,4 % і 80,2 %; непродовольчих – 36,8 % та 31,8 %).

З метою створення сприятливих умов для поширення та пропагування досвіду місцевих товаровиробників, які виробляють в регіоні якісні товари (продукцію) і їх популяризації та просування на споживчому ринку області, у 2019 році започатковано ініціативу «Чернігівщина купуй рідне», вперше проведено щорічний обласний конкурс «Кращий товар Чернігівщини». За результатами конкурсу визначені 7 товарів-переможців 5-ти місцевих товаровиробників.

За 2019 рік передбачається досягти обороту роздрібної торгівлі 19,6 млрд грн, що на 0,3% більше, ніж у 2018 році.

Індекс споживчих цін (ІСЦ) в області у вересні 2019 року по відношенню до грудня 2018 року становив 103,3 % (Україна – 103,4 %), у т. ч. на продукти харчування та безалкогольні напої – 103,5 % (Україна – 104,0 %).

Демографічна ситуація, підтримка сімей, дітей та молоді, гендерна політика.

На 1 січня 2019 року **чисельність наявного населення** області становила 1005,8 тис. осіб (2,4% населення України), з них у міських поселеннях проживало 655,6 тис. осіб (65,2%), у сільській місцевості – 350,2 тис. осіб (34,8%).

Станом на 01.10.2019 на території області проживало 995,1 тис. осіб (-10,7 тис. осіб з початку року). Зменшення чисельності населення відбулося внаслідок його природного скорочення.

Протягом січня-вересня 2019 року на Чернігівщині народилося 4665 дітей. Рівень народжуваності становив 6,2 живонароджених на 1000 осіб наявного населення. Померло 14,1 тис. осіб, або 18,7 особи на 1000 осіб наявного населення.

У віковій структурі населення Чернігівщини домінують негативні тенденції, які зумовили один з найвищих в Україні рівень демографічної старості жителів області. На 1 січня 2019 року частка наймолодшого населення області у віці 0-14 років становила 13,6% загальної чисельності населення області, частка населення віком 15-64 роки, основного постачальника трудових ресурсів – 66,8%, частка осіб у віці 65 років і старше – 19,6%. У 2018 році середня очікувана тривалість життя при народженні в області становила 70,5 років (по Україні – 71,8).

Вплив міграційного сальдо на чисельність населення області та його структуру в порівнянні з природним скороченням залишається незначним і характеризується переважно від'ємними тенденціями – 1883 особи (прибулих – 16500 осіб, вибулих – 18383 особи).

Станом на 01.10.2019 в області проживало 6795 **багатодітних сімей**, в них виховувалось більше 23 тисяч дітей. Серед багатодітних сімей 36,0% (або 2411 сімей) – молоді сім'ї.

Протягом 9 місяців 2019 року створено 20 прийомних сімей та 1 дитячий будинок сімейного типу (ДБСТ), до цих альтернативних форм сімейного виховання влаштовано 52 дитини, до кінця 2019 року планується всього влаштувати 62 дитини.

З кожним роком зростає кількість дітей, які виховуються у прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу. Станом на 01.10.2019 порівняно з 01.10.2018 загальне число вихованців у цих альтернативних формах збільшилось на 1,8% (з 498 до 507), зокрема кількість ДБСТ зросла на 3,7% (з 26 до 27).

За 9 місяців 2019 року отримали статус дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, 214 осіб, а до сімейних форм виховання всього було влаштовано 230 дітей.

Нагальною проблемою осіб із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, є відсутність власного житла. Для забезпечення тимчасовим житлом цих осіб в області функціонує соціальний гуртожиток. У 2018 році в ньому проживало 24 особи.

Центрами соціальних служб надавались соціальні послуги понад 15 тис. сімей, в яких виховується понад 21 тис. дітей. За результатами оцінки потреб, 3790 сімей (в них 7520 дітей) визнані як такі, що потрапили у складні життєві обставини і потребують сторонньої допомоги.

Ведеться робота щодо запровадження послуги патронату над дитиною. Станом на 01.10 2019 в області функціонує 7 сімей патронатних вихователів. З початку створення у патронатних сім'ях перебувало на вихованні 22 дитини.

У 2019 році послуги з оздоровлення та відпочинку отримало 55699 дітей (60,3% від загальної кількості дітей в області), зокрема послуги з оздоровлення – 17136 дітей (18,6%), відпочинкові послуги – 38563 дитини (41,8%).

З забезпечення належної організації діяльності дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, здійснення заходів літнього оздоровлення та відпочинку дітей використано понад 68 млн гривень.

У 2019 році підтримано та проведено ряд заходів, спрямованих на національно-патріотичне виховання молоді.

Ринок праці.

З початку 2019 року ситуація на ринку праці області покращилася. Чисельність робочої сили у віці 15-70 років у I півріччі 2019 року у порівнянні з відповідним періодом 2018 року, збільшилася на 3,3 тис. осіб і становила 481,7 тис. осіб, з них 460,7 тис. осіб працездатного віку.

Чисельність зайнятого населення у віці 15-70 років, у порівнянні з відповідним періодом 2018 року, збільшилася на 5,0 тис. осіб та становила 431,1 тис. осіб.

Рівень зайнятості населення віком 15-70 років збільшився на 1,5 в.п. і становив 58,3%.

Чисельність безробітних громадян зменшилась на 1,9 тис. осіб до 52,3 тис. осіб, відповідно рівень безробіття (за методологією МОП) скоротився на 0,4 в.п. і становив 10,9 %.

За січень-липень 2019 року на створені нові робочі місця працевлаштовано 6374 особи, з них у юридичних осіб – 1923 особи (30,2 % від загальної кількості) та у фізичних осіб – 4451 (69,8 %). При цьому в зв'язку зі змінами в організації виробництва та праці звільнено 2900 осіб. Реальний приріст становить 3474 робочих місця.

Рівень укомплектування поданих роботодавцями вакансій становить 77,2%, дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили залишається: навантаження на 1 вільне робоче місце станом на 1 жовтня 2019 року – 5 безробітних осіб (як і на цю дату рік тому).

19 безробітних отримали усю належну їм допомогу по безробіттю одноразово та започаткували власну справу.

Протягом січня-вересня 2019 року 83,9 тис. осіб різних категорій населення отримали 164,7 тис. профорієнтаційних послуг.

Проходили професійне навчання 2,9 тис. безробітних громадян (на 21% більше), усі – за замовленням роботодавців. Загалом навчання здійснювалося за 19 різновидами робітничих професій.

Ведеться активна робота щодо надання соціальних послуг демобілізованим військовослужбовцям, які повернулися із зони АТО/ООС та не мають роботи. Так, протягом січня-вересня 2019 року на обліку в службі зайнятості перебували 514 безробітних осіб з числа колишніх військовослужбовців, з них безпосередньо у 2019 році отримали статус безробітного 320 осіб. З початку року працевлаштовано 109 осіб; 496 – отримали профорієнтаційні послуги, 11 колишніх військових набули затребуваних на ринку праці професій, 32 особи відпрацювали на громадських та інших тимчасових роботах.

Середньомісячна заробітна плата штатних працівників в області у вересні 2019 року становила 8476 грн (+18,9% до вересня 2018 року), у січні-вересні – 8077 грн і збільшилась у номінальному вимірі до відповідного періоду 2018 року на 18,6%, у реальному – на 9,3 %.

Загалом за 2019 рік очікується зростання середньомісячної заробітної плати штатних працівників у порівнянні з попереднім роком на 18,7% до 8300 гривень.

Загальна сума заборгованості із виплати заробітної плати зменшилась з початку року на 20,5 % і на 01.10.2019 становила 13,7 млн грн, в тому числі на економічно активних підприємствах – 12,5 млн грн (на 8,2% більше), на підприємствах, що призупинили діяльність – 1,1 млн гривень.

Управлінням Держпраці у області проведено 700 перевірок суб'єктів господарювання, 1344 – виробничих об'єктів, за результатами яких виявлено 20180 порушень нормативно-правових актів з питань охорони праці та промислової безпеки, до адміністративної відповідальності притягнуто 1255 посадових осіб, із них 805 перших керівників.

За січень-вересень 2019 року державними інспекторами здійснено 595 контрольних заходів щодо 526 суб'єктів господарювання, виявлено 687 фактів порушення законодавства про працю. Найбільше порушень трудового законодавства виявлено у промисловості – 176 (25,6 %) та торгівлі – 152 (22,1 %). До роботодавців, якими допущені порушення, в межах чинного законодавства вжито відповідних заходів.

Соціальний захист та соціальне забезпечення населення.

Станом на 01.11.2019 державні допомоги в області отримувало 56,8 тис. осіб. На виплату усіх видів державних допомог спрямовано субвенції з державного бюджету на загальну суму 902,2 млн гривень.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 505 в області за щомісячною адресною допомогою внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг звернулось 2535 сімей.

Право на пільги за соціальною ознакою мають майже 281 тис. осіб. Станом на 01.10.2019 для надання пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива та скрапленого газу спрямовано 244,7 млн гривень.

В органах соціального захисту населення області станом на 10.11.2019 перебувало 387 осіб з інвалідністю внаслідок війни із числа учасників АТО, 27 учасників війни та 382 члена сімей загиблих учасників АТО.

В області зареєстровано 80,1 тис. осіб з інвалідністю.

На обліку для забезпечення санаторно-курортними путівками перебуває понад 4,4 тис. осіб із числа осіб з інвалідністю та ветеранів війни. Станом на 01.10.2019 забезпечено санаторно-курортним лікуванням 174 особи з числа ветеранів війни.

Для оздоровлення осіб з інвалідністю внаслідок загального захворювання та з дитинства на область виділені кошти у розмірі 2,6 млн гривень.

У 2019 році з державного бюджету області виділено майже 1,7 млн грн, що дасть змогу оздоровити в санаторно-курортних закладах 195 осіб.

Для забезпечення учасників антитерористичної операції послугами з психологічної реабілітації області виділено з державного бюджету майже 780,1 тис. гривень, що дасть змогу направити до реабілітаційних закладів 73 особи. На даний час 67 осіб отримали послуги, на інших – отримані гарантійні листи, 16 осіб отримали компенсацію за проїзд до реабілітаційних установ.

Станом на 01.10.2019 в установах Пенсійного фонду в області на обліку перебуває 329,7 тис. пенсіонерів.

Середній розмір пенсійних виплат на 1 жовтня 2019 року становив 2690,54 грн, що на 72,0% перевищує прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність.

Забезпечується своєчасне призначення та проведення перерахунків, виплата пенсій та грошової допомоги.

Охорона здоров'я.

У 2019 році реформування системи охорони здоров'я області здійснювалось шляхом оптимізації мережі закладів первинної ланки медико-санітарної допомоги, приведення наявного ліжкового фонду до обґрунтованих потреб територіальних громад з розширенням мережі закладів первинної медико-санітарної допомоги на засадах загальної практики-сімейної медицини та мережі відділень та пунктів швидкої (невідкладної) допомоги.

Станом на 01.10.2019 у системі медичної допомоги області функціонує 20 обласних медичних закладів, 22 центральні районні, 7 міських, 1 дитяча лікарня, 2 пологових будинки, 27 центрів первинної медико-санітарної допомоги, 2 дитячі поліклініки, 1 поліклініка для дорослих, 4 стоматологічні поліклініки та 1 дитячий санаторій. До складу центрів первинної медико-санітарної допомоги входять, як підрозділи, 156 лікарських амбулаторій (з них 55 міських та 101 сільська), функціонує 614 фельдшерсько-акушерських пунктів.

Ліжковий фонд медичних закладів області станом на 01.10.2019 становить 8934 ліжка. Незважаючи на щорічне скорочення ліжкового фонду, показник забезпеченості на 10 тис. населення залишається найбільшим серед областей України і становить 89,6, що значно перевищує показник по Україні (67,5).

Загальна кількість лікарів (без зубних лікарів) становить 3496 осіб, або 35,1 на 10 тис. населення та середнього медичного персоналу 9494 особи, або 95,21 на 10 тис. населення.

Медичну допомогу на засадах загальної практики-сімейної медицини в області надавали 34 медичні заклади, з них 25 (73,5%) – заклади сільської місцевості. Всього працює 334 сімейні лікарі, з них 195 (58,4%) – у лікувально-профілактичних закладах сільської місцевості.

З різних джерел фінансування на покращення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я області за 9 місяців 2019 року використано 104,9 млн гривень.

Станом на 01.10.2019 в медичних закладах області налічується 681 одиниця санітарного автотранспорту, що становить 78,9% від нормативної потреби.

Освіта.

В області функціонують 445 закладів дошкільної освіти, в яких отримують дошкільні послуги 28,9 тис. дітей. Відсоток охоплення дошкільною освітою дітей віком від 3 до 6 років становить 96,9% (25 280 осіб), різними формами охоплено 98,5% (26 559 дітей). Станом на 10 жовтня 2019 року додатково створено 335 місць для дошкільнят. Кількість вихованців з розрахунку на 100 місць становила 110 осіб.

У закладах загальної середньої освіти в 2019-2020 навчальному році продовжено реалізацію Концепції «Нова українська школа». Наразі здійснюється пілотне впровадження нового Державного стандарту початкової освіти у третій класі. Для учнів цих класів пілотних шкіл створено належне освітнє середовище за рахунок фінансової підтримки місцевого бюджету. Здійснено підготовку 801 педагогічного працівника, які працюватимуть за новим Державним стандартом початкової освіти у 2019-2020 навчальному році. Обладнано 3 тренінгові інноваційні класи для підвищення професійної компетентності педагогічних працівників, які працюють за новим Державним стандартом початкової освіти.

У 2019-2020 навчальному році в області функціонує 476 закладів загальної середньої освіти з учнівським контингентом 95,5 тис. осіб, що на 1,4 тис. учнів більше, ніж у 2018-2019 навчальному році.

Також функціонує 228 (47,9%) малокомплектних шкіл. До початку 2019-2020 навчального року мережа закладів загальної середньої освіти зменшилась на 20 закладів.

У центрі уваги залишається робота щодо створення мережі опорних шкіл. На даний час в області функціонують 42 опорні заклади та 21 їхня філія.

У 2019-2020 навчальному році всіма видами транспорту організовано безперебійний підвіз 9044 учнів сільської місцевості. Для підвозу задіяно 318 транспортних одиниць, з них шкільних автобусів – 288. Підвіз здійснюється з 812 населених пунктів за 393 маршрутами.

Продовжується робота щодо організації інклюзивного навчання. У 2019 році у 25 закладах дошкільної освіти функціонує 36 інклюзивних груп, в

яких виховується 47 дітей з особливими освітніми потребами, освітній процес забезпечує 35 асистентів вихователя.

У 2019-2020 навчальному році у 131 закладі загальної середньої освіти функціонує 323 інклюзивних класи, де навчається 402 дитини.

В області створено розгалужену мережу інклюзивно-ресурсних центрів. На сьогодні їх налічується 14. До кінця 2019 року планується створити ще 1 інклюзивно-ресурсний центр. Це дасть можливість повністю забезпечити потреби дітей відповідної категорії в освіті.

Запроваджується інклюзивне навчання і у закладах професійної (професійно-технічної), вищої та фахової передвищої освіти області. На базі Сновського вищого професійного училища лісового господарства третій рік поспіль здійснюється професійна підготовка учнів з особливими освітніми потребами за професіями «Штукатур», «Кухар», «Озеленювач».

У закладах вищої та фахової передвищої освіти області навчаються 262 особи з інвалідністю, з них 255 – за денною формою навчання.

В області функціонує 72 заклади позашкільної освіти (з контингентом близько 38 тис. здобувачів освіти), в тому числі 24 дитячо-юнацькі спортивні школи системи освіти.

Мережею професійної підготовки (професійно-технічної) освіти області було охоплено 15 державних закладів, в яких набувають робітничих професій 4238 здобувачів освіти.

У 2019-2020 навчальному році здійснюють підготовку студентів 23 заклади вищої та фахової передвищої освіти, які забезпечують навчання понад 21,0 тис. студентів.

Культура і туризм.

З метою проведення на належному організаційному та творчому рівні культурно-мистецьких заходів з нагоди державних свят, пам'ятних дат, ювілеїв, фестивалів та конкурсів у 2019 році проведено 162 культурно-мистецькі заходи, їх фінансування склало 4,6 млн гривень.

З метою популяризації туристично-рекреаційного потенціалу області та збільшення туристичних потоків проведено 3 рекламно-інформаційні тури по області для туристичних операторів та засобів масової інформації України.

Туристичний потенціал області був представлений на Міжнародних туристичних виставках та презентаційних заходах, які проходили у м. Лодзь (Республіка Польща), Мінську, Гомелі, Одесі, Кропивницькому, Полтаві та Запоріжжі.

Проведено 3 семінари для представників об'єднаних територіальних громад Чернігівщини, жителів сільської місцевості, підприємців, які працюють у сфері туристичної інфраструктури з питань здійснення підприємницької діяльності на селі, у тому числі розвитку сільського та зеленого туризму на прикладі успішно функціонуючих суб'єктів підприємництва. Також організовано 3 навчальні семінари для представників туристичної сфери області.

В області спостерігається позитивна динаміка кількості внутрішніх туристів. За 9 місяців 2019 року кількість екскурсантів, що відвідали музеї та

заповідники області, збільшилась на 5,7%, це понад 760 тисяч осіб (за відповідний період 2018 року – понад 719 тисяч осіб).

Зросли також надходження туристичного збору до місцевих бюджетів області. Так, за 9 місяців 2019 року у порівнянні з відповідним періодом 2018 року сума надходжень збільшилась майже в 2,5 рази та склала 1,1 млн гривень.

На державному обліку в області перебуває 309 пам'яток містобудування та архітектури, садово-паркового мистецтва. З них 135 пам'яток національного значення, 174 – місцевого значення.

Фізична культура і спорт.

Для занять фізичною культурою і спортом в області наявні 27 стадіонів, 405 спортивних залів, 9 критих плавальних басейнів, 1265 спортивних майданчиків, 689 футбольних полів, 20 тенісних кортів, 41 фізкультурно-оздоровчий центр, 5 лижних баз, 4 веслувальні бази, 1 кінноспортивна база, 66 стрілецьких тирів та 276 інших споруд, у т.ч. 111 тренажерних залів.

Для організації фізкультурно-оздоровчої, реабілітаційної і спортивної роботи працюють 48 спортивних шкіл (ДЮСШ) з контингентом 14,8 тис. учнів, 2 школи вищої спортивної майстерності (ШВСМ), 3 центри фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», центр інвалідного спорту «Інваспорт», 2 бази олімпійської підготовки (з біатлону та важкої атлетики), державний центр олімпійської підготовки з біатлону, державне підприємство «Олімпійський навчально-спортивний центр «Чернігів», 126 спортивних та фізкультурно-оздоровчих клубів (з контингентом 10,5 тис. осіб), 77 громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування.

В області розвивається 80 видів спорту (у т.ч. 30 олімпійських), працюють 2013 штатних спортивних працівників.

Всіма видами спорту у спортивних школах, секціях і клубах систематично займаються 25,6 тис. чоловік. Фізкультурно-оздоровчою і реабілітаційною роботами охоплено 63,9 тис. осіб. До занять спортом та реабілітації засобами фізичної культури залучено більше 389 осіб з інвалідністю. Систематичними заняттями у спортивних школах охоплено 15,8% дітей і учнівської молоді віком 6-18 років, що проживають в області.

До складу збірних команд України (основний склад, кандидати і резерв) входять 214 представників Чернігівщини з 40 видів спорту. Крім того, до складу збірних входять 33 спортсмени з інвалідністю.

З початку 2019 року на відповідальних міжнародних змаганнях серед дорослих, юніорів і юнаків спортсменами області завойовано 58 медалей, з яких 26 золотих. На всеукраїнських змаганнях завойовано 594 медалі, з них - 245 золотих. Підготовлено 26 майстрів спорту України, 3 майстри спорту України міжнародного класу та 375 кандидатів у майстри спорту і першорозрядників.

Розвиток інформаційного простору.

Станом на 30.09.2019 на Чернігівщині зареєстровано 362 періодичних друкованих видання, регулярно виходить у світ орієнтовно 87 із них.

В області до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції внесено 97 суб'єктів видавничої справи. Серед видавничих підприємств провідними є ті, що випускають книжкову продукцію, видавництва вищих навчальних закладів області, а також низка приватних підприємств. Переважна більшість книжкової продукції — навчально-методична, наукова, краєзнавча література, твори місцевих авторів.

У сфері теле- та радіо простору в області діють 16 місцевих юридичних осіб – ліцензіатів Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення. Телемовники за формою власності: комунальні – 3; приватні – 2.

Окрім того, теле- і радіомовлення в області здійснює філія Національної суспільної телерадіокомпанії України «Чернігівська регіональна дирекція».

Ефірне телемовлення у цифровому стандарті здійснюють КП ТК «Прилуки» Прилуцької міської ради (м. Прилуки), ТОВ «ТРО «Ліга» (логотип «Дитинець») (м. Чернігів), КП «ТРА «Новий Чернігів» Чернігівської міської ради (м. Чернігів), а також місцева філія ПАТ «НСТУ» «Чернігівська регіональна дирекція» (логотип «UA: Чернігів»).

Вимкнення аналогового ефірного телемовлення на переважній частині Чернігівської області було здійснене 1 вересня 2018 року згідно з Планом використання радіочастотного ресурсу України.

Змінами, внесеними до Плану використання радіочастотного ресурсу України постановою Кабінету Міністрів України №377 від 08.05.2019, відключення аналогових передавачів на територіях, що межують з Російською Федерацією, відтерміновано до 31.12.2019.

Водночас, з 21.05.2019 у Чернігівській області на підставі звернення Національної суспільної телерадіокомпанії України до Концерну радіомовлення, радіозв'язку та телебачення припинено ефірні трансляції телеканалів Суспільного мовлення («UA: Перший», «UA: Чернігів») в аналоговому форматі.

Для інформаційного простору Чернігівщини як складової інформаційного простору України загальною загрозою є розгорнута проти України інформаційна війна – поширення в інформаційному полі різними засобами антиукраїнської пропаганди, неправдивої, викривленої та провокаційної інформації щодо подій в Україні. Тому життєво важливим є забезпечення зупинення поширення такої інформації, спростування та запобігання її негативним наслідкам.

Розвиток громадянського суспільства.

До інститутів громадянського суспільства області належать громадські організації, професійні і творчі спілки, організації роботодавців, благодійні організації, релігійні організації, недержавні засоби масової інформації та інші невідприємницькі товариства і установи.

Станом на 01.10.2019 зареєстровано 756 громадських організацій. Також в області нараховується 160 об'єднань громадян (54 профспілкові організації, 94 благодійні фонди та організації, 12 творчих спілок).

Представники інститутів громадянського суспільства входять до консультативно-дорадчих органів при органах виконавчої влади: Громадської ради при облдержадміністрації (до її складу входять 135 представників інститутів громадянського суспільства), Колегії облдержадміністрації та колегій її структурних підрозділів, а також включаються до складу оргкомітетів, робочих груп з підготовки обласних заходів, проектів обласних програм тощо.

Природокористування та екологічна безпека.

Використання природних ресурсів.

Чернігівській області притаманна відносна різноманітність корисних копалин, які представлені практично всіма групами, за виключенням металічних. На території області розвідано понад 300 родовищ з 16 видів корисних копалин, проте більшість з них є незначними за запасами.

Мінерально-сировинна база області більше ніж на половину складається з корисних копалин паливно-енергетичного комплексу (нафта, газ, конденсат, торф), на третину – із сировини для виробництва будівельних матеріалів, решта – це прісні і мінеральні води. Загальнодержавне значення мають запаси високоякісних скляних пісків (Ріпкинський район). Незначні обсяги складають нерудні корисні копалини для металургії. На території області відкрито єдине в Україні родовище бішофіту (Новоподільське родовище Ічнянського району).

Лісами вкрито майже 21,0% території області, що складає 739,5 тис. га, у тому числі вкритих лісовою рослинністю – 659,9 тис. га.

Відновлення лісів області відбувається переважно за рахунок створення лісових культур на площах після суцільних рубок, а лісорозведення – на площах, які непридатні для сільськогосподарського використання: в ярах, на пісках, навколо річок та водойм. Під посадку лісових насаджень у 2019 році задіяні 3000,2 га.

На території області функціонує 669 об'єктів та територій природно-заповідного фонду загальною площею 262,4 тис. га, що становить 7,88% площі області.

Гідрографічна мережа області належить до басейнів великих річок Десна та Дніпро. Всього на території області протікає 1570 річок загальною довжиною 8369 км. Відповідно до класифікації річок України, це: 2 великі річки – Дніпро (124 км в межах області) та Десна (505 км в межах області), 8 середніх – Сож, Трубіж, Супой, Удай, Судость, Сейм, Снов, Остер (загальна протяжність 723 км) та 1560 малих річок (загальна протяжність 7017 км). Головною водною артерією області являється р. Десна.

У області налічується 1324 озера сумарним об'ємом 136,50 млн м³ та площею водного дзеркала 6524,6 га. Режим рівнів озер непостійний, тому площа їх дзеркала і об'єм постійно змінюються.

Всього на території області функціонує 24 водосховища загальною площею водного дзеркала 2186,6 га і об'ємом 47,5 млн м³ та 1805 ставків сумарним об'ємом 127,9 млн м³ та загальною площею водного дзеркала 7336,7 га.

Підземні води, що використовуються населенням, складають 3038,0 млн м³. Експлуатаційні запаси підземних вод становлять 188,0 млн м³.

Рівень забезпечення області природними водами місцевого стоку становить 108,2 тис. м³/рік на 1 км² або 3,26 тис. м³/рік на одного мешканця.

У рамках реалізації політики ефективного використання земель виконувався комплекс землевпорядних та землеоціночних робіт. Зокрема, у 2019 році розроблена технічна документація з нормативної грошової оцінки земель по 209 населених пунктах, яка пройшла державну землевпорядну експертизу.

Крім того, розроблена технічна документація з нормативної грошової оцінки земель по 43 земельних ділянках несільськогосподарського призначення державної власності на площі 285 га.

Охорона навколишнього природного середовища та техногенна безпека.

Природоохоронна діяльність в області направлена на покращення стану довкілля. Для забезпечення наповнення обласного реєстру об'єктів утворення відходів (ОУВ) ведеться їх реєстр та реєстр об'єктів обробки та утилізації відходів (ООУВ). На даний час в реєстрі ОУВ обліковується 178 об'єктів, в реєстрі ООУВ – 7 об'єктів.

Станом на 01.10.2019 в обласному Реєстрі місць видалення відходів обліковуються 546 об'єктів. Майже в повному обсязі паспортизовано місця видалення відходів в Бахмацькому, Бобровицькому, Борзнянському, Городнянському, Ічнянському, Корюківському, Прилуцькому, Ріпкинському, Сновському, Талалаївському, Чернігівському районах.

Протягом 9 місяців 2019 року виконувались роботи з реконструкції каналізаційних мереж, будівництва системи водовідведення, поліпшення технічного стану та благоустрою водойм на загальну суму 4312,7 тис. гривень. За рахунок коштів Фонду облаштовані сміттєзвалище в Сосницькому районі, а також суспільні криниці на території РЛП «Ніжинський» Ніжинського району, використано майже 100,0 тис. гривень.

Крім того, на виконання природоохоронних заходів в рамках розподілу у 2019 році обсягу субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам виділені кошти на реконструкцію каналізаційних і очисних споруд на загальну суму 21,3 млн грн, при цьому співфінансування з місцевих бюджетів складає 2,2 млн гривень.

Фонд захисних споруд цивільного захисту області налічує 596 об'єктів, серед яких 151 сховища та 445 протирадіаційні укриття. Протягом 9 місяців 2019 року проведено 401 комплексну перевірку об'єктів колективного захисту населення (67,3 % від загальної кількості).

Протягом січня-жовтня 2019 року на території області було зареєстровано 2 надзвичайні ситуації та 3630 небезпечних подій, із них: 1709 надзвичайних ситуацій техногенного характеру (1 класифікована як надзвичайна ситуація) та 1923 надзвичайні ситуації та небезпечні події природного характеру (1 класифікована як надзвичайна ситуація). Серед них 413 дорожньо-

транспортні пригоди, 1118 побутових пожеж, 22 нещасні випадки, 64 випадки загибелі людей на водних об'єктах.

Внаслідок надзвичайних ситуацій та небезпечних подій 557 осіб постраждали та 213 осіб загинули.

Із загальної кількості надзвичайних ситуацій та небезпечних подій 80,9% припадає на побутові пожежі та пожежі в природних екосистемах області через тривалі періоди сухої погоди та необережне поводження населення з вогнем.

Формування спроможних територіальних громад області.

В регіоні у 2019 році активно продовжувалось впровадження реформи з децентралізації.

На сьогодні в області функціонує 45 об'єднаних територіальних громад та ще 5 новоутворених громад чекають перших місцевих виборів (відбудуться 22.12.2019 року). Крім того, 18 місцевих рад вже приєдналися до 9 сільських та селищних ОТГ.

В кожному адміністративному районі функціонують об'єднані територіальні громади. Територія ОТГ покриває 64,0% області, де проживає майже половина (49,7%) її населення. Вже 369 місцевих рад із 569 на початок реформи скористались правом на добровільне об'єднання (65,0%).

Такі результати дозволяють області вже тривалий час входити до регіонів-лідерів з децентралізації (4 місце).

Разом з тим, на розвиток економіки та соціальної сфери впливають **невирішені проблемні питання**, головними серед яких залишаються:

- складна демографічна ситуація в регіоні;
- неоптимальний розподіл спеціалізацій аграрного виробництва у сільгосп підприємствах, присутність монокультурного землеробства, недостатньо розвинута сільгоспкооперація;
- незавершеність земельної реформи;
- низькі темпи підвищення конкурентоспроможності промислової продукції та ефективності виробництва, особливо у машинобудуванні;
- недостатня частка продукції з високою доданою вартістю в загальному експорті товарів;
- недостатність фінансових ресурсів для стабільного функціонування та подальшого розвитку суб'єктів підприємництва;
- дисбаланс між попитом та пропозицією на ринку праці, невідповідність підготовлених кадрів потребам ринку праці;
- зношеність об'єктів комунальної інфраструктури;
- обмеженість власних фінансових ресурсів місцевих бюджетів, які спрямовуються на соціально-економічний розвиток;
- відсутність в області сміттєпереробних комплексів.

Існують також як внутрішні, так і зовнішні ризики і загрози, які можуть впливати на хід реалізації Програми, зокрема:

- продовження військового протистояння на Сході країни;

- непередбачувані темпи розвитку світової економіки, що обумовить коливання цін на світових сировинних ринках та відобразиться на експорті підприємств регіону;
- згорання іноземними компаніями інвестиційних планів або перенесення термінів їх реалізації на майбутній період;
- збереження низької кредитної активності комерційних банків;
- ймовірність девальваційних тенденцій на валютному ринку;
- висока вартість та складний доступ до кредитних ресурсів.

На вирішення цих та інших проблем спрямовані основні завдання Програми економічного і соціального розвитку Чернігівської області на 2020 рік.

2. Мета, завдання та заходи економічного і соціального розвитку у 2020 році

Метою Програми є підвищення якості життя та добробуту населення на основі реалізації структурних реформ, зростання конкурентоспроможності економіки області, впровадження інноваційно-інвестиційної моделі сталого розвитку на сучасній технологічній основі, комплексного економічного і соціального розвитку адмінтериторій області, розвитку громадянського суспільства, підтримання стабільного та задовільного стану навколишнього природного середовища.

Досягнення поставленої мети буде здійснюватись через реалізацію пріоритетів у визначених Стратегією сталого розвитку Чернігівської області до 2020 року цілях, а саме: розвиток людського потенціалу; підвищення конкурентоспроможності області та забезпечення стійкого економічного зростання; розвиток сільських територій.

Основними завданнями Програми є:

1. Розвиток людського потенціалу:

- завершення формування спроможних територіальних громад;
- збалансованість місцевих бюджетів та підвищення ефективності використання бюджетних коштів;
- надання якісних адмінпослуг, збільшення обсягу їх надання в електронній формі з використанням онлайн-сервісу державних послуг;
- ефективне використання інтелектуального капіталу та сприяння продуктивній зайнятості населення;
- розвиток транспортної інфраструктури;
- максимально ефективний захист соціально вразливих верств населення, учасників Антитерористичної операції/Операції об'єднаних сил та сімей загиблих в АТО/ООС;
- створення умов для покращення здоров'я населення;
- забезпечення загальної доступності і суспільно прийнятної якості медичної допомоги, запобігання росту соціально небезпечних захворювань;
- забезпечення доступності усіх видів освіти, поліпшення її якості та підвищення конкурентоздатності;
- розвиток сфери культурного і духовного середовища, національно-патріотичне виховання населення;
- забезпечення комфортних та безпечних умов проживання населення.

2. Підвищення конкурентоспроможності області та забезпечення стійкого економічного зростання:

- забезпечення сталого промислового виробництва, збільшення обсягів реалізації якісної конкурентоздатної продукції на внутрішній і зовнішній ринки, в т.ч. отриманої шляхом поглибленої переробки;

- забезпечення розвитку інфраструктури для підтримки малого та середнього підприємництва та запровадження ефективних фінансово-кредитних механізмів для підтримки МСП;
 - реалізація ефективної регуляторної політики;
 - створення сприятливого інвестиційного клімату на основі подолання адміністративних бар'єрів, розвитку інвестиційної інфраструктури та промоції інвестиційного потенціалу регіону;
 - активізація роботи з енергозбереження, застосування інновацій в енергозбереженні, використання альтернативних джерел енергії;
 - реалізація туристичного потенціалу регіону.

3. Розвиток сільських територій:

- підвищення ефективності виробництва у галузі рослинництва та тваринництва, збільшення їх конкурентоспроможності;
 - продовження впровадження передових технологій в розвиток аграрного виробництва, підвищення його енергоефективності, забезпечення дотримання екологічних норм, міжнародних стандартів якості продовольства та харчової сировини;
 - нарощування економічного потенціалу аграрних підприємств, у тому числі за рахунок розвитку органічного виробництва та підвищення продуктивності рослинництва і тваринництва;
 - формування сприятливого інвестиційного середовища для сільськогосподарських товаровиробників;
 - розвиток сучасних форм кооперації в аграрному секторі;
 - сприяння самозайнятості та підтримка розвитку неаграрних видів бізнесу у сільській місцевості;
 - розвиток соціальної інфраструктури сільських територій.

2.1. Підвищення конкурентоспроможності економіки регіону, забезпечення умов стійкого економічного зростання

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
2.1.1. Податково-бюджетна політика			
<i>Завдання 1. Ефективність адміністрування податків, посилення фінансової дисципліни</i>			
1.	Підвищення ефективності роботи з платниками податків щодо своєчасного надходження до бюджету податків і зборів.	Головне управління Державної податкової служби у області	Зростання надходжень до бюджету відповідно до макроекономічних показників розвитку основних галузей економіки. Зменшення рівня та недопущення приросту податкового боргу.
2.	Підвищення рівня контролю за стягненням податкового боргу, у тому числі шляхом претензійно-позовної роботи.		
<i>Завдання 2. Збалансованість місцевих бюджетів та підвищення ефективності використання бюджетних коштів</i>			
3.	Прогнозування надходжень місцевих бюджетів на основі реальних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку області, фактичного рівня відповідних надходжень.	Департамент фінансів облдержадміністрації	Нарощення власних доходів місцевих бюджетів на 11,8% до 6460,9 млн гривень.
4.	Першочергове направлення коштів на фінансування оплати праці та інших захищених статей видатків при збалансованому підході до фінансування інших видатків.	Департамент фінансів облдержадміністрації, головні розпорядники бюджетних коштів, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Оптимальний та збалансований розподіл фінансових ресурсів області із збереженням соціальної спрямованості бюджетних коштів. Забезпечення своєчасної виплати заробітної плати працівникам бюджетної сфери та оплати енергоносіїв.
<i>Завдання 3. Ефективність проведення публічних закупівель</i>			
5.	Надання методично-консультативної допомоги розпорядникам бюджетних коштів області з питань проведення публічних закупівель.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Підвищення рівня обізнаності розпорядників бюджетних коштів області з питань проведення публічних закупівель. Підвищення ефективності та прозорості витрачання бюджетних коштів.
6.	Проведення семінарів-навчань з питань здійснення публічних закупівель.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної	

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати	
		влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій (у порядку рекомендації)		
2.1.2. Розвиток підприємництва та удосконалення системи надання адміністративних послуг				
<i>Завдання 1. Покращення бізнес-середовища та сприяння обмеженню впливу природних монополій на розвиток малого та середнього підприємництва</i>				
1.	Розвиток державно-приватного діалогу з питань підприємництва та ініціювання вдосконалення чинної нормативно-правової бази у сфері малого та середнього підприємництва.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Сприяння ефективному державно-приватному діалогу з питань розвитку підприємництва. Покращення бізнес-клімату в області. Недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів підприємництва. Підвищення законодавчої обізнаності розробників проектів регуляторних актів.	
2.	Підтримка місцевих підприємницьких ініціатив та підвищення конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва.			
3.	Забезпечення прозорості та відкритості реалізації державної регуляторної політики в області, в тому числі сприяння застосуванню розробниками проектів онлайн сервісу для підготовки аналізу регуляторного впливу та впровадженню форматів наборів даних регуляторних органів, які повинні оприлюднюватись у формі відкритих даних.			
<i>Завдання 2. Інформаційно-консультаційна допомога, розвиток мережі елементів інфраструктури підтримки МСП та забезпечення її ефективного функціонування</i>				
4.	Інформаційно-консультаційна підтримка суб'єктів підприємницької діяльності та осіб, що бажають розпочати власну справу.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), Державна організація "Регіональний фонд підтримки підприємництва по Чернігівській області", Агенція регіонального розвитку Чернігівської області	Створення інформаційної бази з метою задоволення потреб суб'єктів малого і середнього підприємництва у доступі до інформації, щодо ведення господарської діяльності на всіх етапах господарювання.	
5.	Започаткування діяльності Центру підтримки підприємництва, інновацій та стартапів.			
6.	Сприяння участі МСП у міжнародних програмах Європейського Союзу, зокрема, HORIZON 2020 та COSME.			

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
<i>Завдання 3. Розширення доступу бізнесу до фінансово-кредитних ресурсів</i>			
7.	Надання фінансової та інституційної підтримки суб'єктам малого та середнього підприємництва.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства	Розширення можливостей в отриманні фінансово-кредитних ресурсів,
8.	Спрощення доступу до кредитних ресурсів та активізація кредитування МСП комерційними банками і небанківськими установами.	облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), Державна організація "Регіональний фонд підтримки підприємництва по Чернігівській області"	залучення інвестицій в розвиток бізнесу. Надання компенсації розміру єдиного внеску підприємцям, які створюють нові робочі місця для працевлаштування соціально вразливих категорій безробітних, або діють у пріоритетних видах економічної діяльності. Розширення доступу МСП до публічних закупівель.

Завдання 4. Доступність та підвищення якості надання адміністративних послуг

9.	Удосконалення порядку надання адміністративних послуг з урахуванням загальнодержавної концепції розвитку системи електронних послуг, впровадження моделі цифрової трансформації держави.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, райдержадміністрації,	Покращення якості, дотримання стандартів надання адміністративних послуг та збільшення кількості адміністративних послуг, які надаються онлайн.
10.	Сприяння оптимізації публічних сервісів і послуг в частині мережі центрів надання адміністративних послуг на основі моделювання відповідно до загальнодержавних стандартів.	органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	
11.	Забезпечення підтримки органів місцевого самоврядування по створенню/модернізації ЦНАП та їх участі в проектах міжнародно-технічної допомоги.		
12.	Впровадження забезпечення функціонування проекту створення мережі Центрів підтримки підприємництва на базі діючих центрів надання адміністративних послуг.		

2.1.3. Інвестиційна діяльність

Завдання 1. Створення умов для формування сприятливого інвестиційного середовища та позитивного іміджу області

1.	Проведення Міжнародного Форуму інвестицій як основного іміджевого заходу для позиціонування Чернігівщини	Департамент розвитку економіки та сільського госпо-	Формування позитивного іміджу області як регіону із сприятливим
----	--	---	---

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	як інвестиційно-привабливого регіону та надійного бізнес-партнера.	дарства, структурні підрозділи облдержадміністрації, Агенція регіонального розвитку Чернігівської області,	бізнес-кліматом та владою - відкритою до співпраці, розширення географії міжрегіонального та міжнародного співробітництва.
2.	Проведення Регіонального інноваційного Форуму для популяризації інноваційної діяльності, сприяння комерціалізації наукових досліджень і розробок, створення комунікаційної платформи для налагодження ефективного діалогу науковців та бізнесменів, пошуку інвестиційних ресурсів та додаткових джерел фінансування перспективних інноваційних проектів.	райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Створення сприятливого середовища для впровадження інновацій, які є стратегічним фактором зростання і джерелом розвитку
3.	Проведення та участь в різноманітних публічних заходах інвестиційного характеру (форуми, конференції, круглі столи, зустрічі з інвесторами тощо).		Активізація інвестиційної діяльності, покращення інвестиційного клімату та стимулювання припливу інвестицій в економіку області.
4.	Актуалізація та наповнення інтерактивної інвестиційної карти Чернігівської області. Постійна актуалізація наявних інтернет-ресурсів для формування позитивного іміджу області та просування її економічного потенціалу.		Якісне представлення інвестиційного потенціалу регіону в інформаційному просторі, інформування про досягнення та здобутки в сфері інвестиційної діяльності.
5.	Сприяння створенню елементів інвестиційної інфраструктури (індустріальних, наукових, технологічних парків, кластерів тощо).		Підвищення конкурентоспроможності регіону, активізація інноваційно-інвестиційної діяльності, створення нових робочих місць, розвиток сучасної наукової, виробничої інфраструктури.
Завдання 2. Формування ефективної системи залучення, супроводу та кваліфікованого консультаційно-методичного забезпечення діяльності інвестора в області			
6.	Організація проактивної діяльності із залучення нових вітчизняних та іноземних інвестицій, поглиблення діючих зв'язків з інвесторами, виявлення проблемних питань, що виникають під час впровадження інвестиційних проектів, відпрацювання шляхів їх вирішення.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства, структурні підрозділи облдержадміністрації, Агенція регіональ-	Створення умов для стабільної роботи інвесторів у регіоні.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
7.	Налагодження роботи щодо активізації процесу впровадження інструментів та механізмів державно-приватного партнерства в реалізації інвестиційних проектів.	ного розвитку Чернігівської області, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Збільшення кількості проектів, реалізованих на умовах ДПП.
8.	Проведення та участь у навчальних семінарах та тренінгах з актуальних питань інвестиційного розвитку, залучення міжнародної технічної допомоги, написання грантових заявок, проектного менеджменту, державно-приватного партнерства тощо.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства, структурні підрозділи облдержадміністрації, Чернігівська регіональна торгово-промислова палата, Агенція регіонального розвитку Чернігівської області, Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення професіоналізму та рівня обізнаності, державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, об'єднаних територіальних громад, інших спеціалістів, що працюють у сфері інвестиційної діяльності.
9.	Навчання і професійна підготовка співробітників структурних підрозділів ОДА, райдержадміністрацій, виконавчих комітетів міських рад, ОТГ відповідальних за формування та реалізацію інвестиційної політики (професійна комунікація з інвесторами, ведення ділових переговорів, написання та супровід інвестиційних проектів, ознайомлення зі світовим досвідом у сфері інвестиційної політики, вивчення іноземних мов тощо).	Департамент розвитку економіки та сільського господарства, структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Формування нових навичок та вмінь, що відповідають потребам часу та зростаючим функціональним вимогам.
Завдання 3. Активізація процесу залучення позабюджетних коштів в розвиток області (збільшення кількості донорів та програм МТД, грантів тощо)			
10.	Забезпечення максимального інформування органів місцевого самоврядування, громадськості про відкриті для участі програми міжнародної технічної допомоги, грантові проекти, програми пільгового кредитування міжнародних фінансових організацій. Щомісячне оновлення та наповнення Грантового дайджесту «Будь у курсі подій - дій» актуальною інформацією.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства, структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення рівня поінформованості та як результат - участі у програмах міжнародної технічної допомоги, грантових конкурсах, проектах тощо.
11.	Проведення аналізу стану впровадження та результатів діючих програм міжнародної технічної допомоги в області. Опрацювання позитивних результатів співробітництва з МФО, перемог в		Розширення співпраці з міжнародними, донорськими, грантовими організаціями та МФО, популяризація результатів співробітництва та

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	грантових конкурсах, участі в різноманітних донорських програмах органів місцевого самоврядування, громадських організацій та ініціативних громадян області.		підвищення громадської активності.
2.1.4. Розвиток інфраструктури регіону			
Завдання 1. Покращення стану соціальної інфраструктури			
1.	Організація та забезпечення реалізації бюджетних програм передбачених в державному бюджеті на розвиток інфраструктури.	Департаменти облдержадміністрації: розвитку економіки та сільського господарства; фінансів;	Ефективне та своєчасне використання державних коштів. Вчасне внесення змін до Переліків об'єктів, які пропонуються до реалізації за рахунок державних коштів.
2.	Проведення моніторингу та аналізу стану використання державних коштів, спрямованих на соціально-економічний розвиток регіону.	Управління капітального будівництва облдержадміністрації, Головне управління Державної казначейської служби України в області, структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	
3.	Координація роботи з підготовки, оцінки, відбору та впровадження інвестиційних програм та проектів, фінансування яких передбачається за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку..	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Проведення конкурсного відбору та формування загального рейтингового списку проектів, що можуть реалізовуватись за кошти ДФРР. Введення в експлуатацію об'єктів соціально-культурного значення, поліпшення їх стану, забезпечення і підвищення умов і якості надання послуг громадянам області.
4.	Розробка проектних заявок, поданих об'єднаними територіальними громадами, які пропонуються до реалізації за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад.		Надання висновків щодо відповідності поданих проектних заявок плану соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
5.	Інформування громадськості з питань напрямів та пріоритетів використання коштів державного бюджету.	Департаменти облдержадміністрації: розвитку економіки та сільського господарства; інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю; інші структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення рівня поінформованості громадськості про державне стимулювання розвитку територій, а також про реалізовані проекти за кошти державного бюджету.
6.	Завантаження та оновлення на інтерактивній мапі проектів будівництва, об'єктів ремонтів, які реалізуються на території області за рахунок коштів державного бюджету.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, інші структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	
7.	Проведення навчальних заходів для органів місцевого самоврядування та виконавчої влади щодо підготовки інвестиційних програм та проектів для подачі на конкурс, а також реалізації проектів.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, інші структурні підрозділи облдержадміністрації, Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ, організацій, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Якісна підготовка програм і проектів до подачі на конкурс.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
Завдання 2. Поліпшення транспортно-експлуатаційного стану дорожньої інфраструктури			
8.	Поліпшення стану та технічних показників автомобільних доріг і мостів загального користування місцевого та державного значення.	Управління капітального будівництва облдержадміністрації, Служба автомобільних доріг в області, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг і мостів, що на них розташовані, загального користування. Зменшення соціальної напруги, викликані незадовільним станом дорожньої інфраструктури області, забезпечення транспортного сполучення між сільськими населеними пунктами та закладами охорони здоров'я і освіти.
9.	Забезпечення якості виконання дорожніх робіт відповідно до вимог державних стандартів, будівельних норм і правил, галузевих будівельних норм, інших нормативно-правових актів.		
10.	Обмеження руху транспортних засобів за вагою у весняний період перезволоження земляного полотна та під час аномального підвищення температури повітря.		Підвищення рівня безпеки дорожнього руху, забезпечення відповідності експлуатаційного стану доріг правилам, нормам та стандартам з безпеки дорожнього руху.
11.	Приведення в належний стан автодоріг державного значення області, що з'єднують 4 міжнародні та 1 міждержавний контрольно-пропускні пункти, які знаходяться на території області, з м. Київ.	Служба автомобільних доріг в області	Створення умов для розвитку автомобільних доріг відповідно до вимог європейських і світових стандартів; більш широке використання експортного та логістичного потенціалу України та області.
Завдання 3. Планування територій			
12.	Розроблення та коригування містобудівної документації для забезпечення просторового розвитку територіальних громад та населених пунктів.	Управління містобудування та архітектури облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Вирішення питань раціонального використання територій, підготовки обґрунтованих пропозицій щодо встановлення та зміни меж населених пунктів, здійснення комплексної забудови територій, збільшення обсягу інвестицій.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
13.	Створення та ведення сучасної геоінформаційної системи містобудівного кадастру Чернігівської області.	Управління містобудування та архітектури облдержадміністрації	Створення комплексу технічного і програмного забезпечення системи містобудівного кадастру, забезпечення проведення містобудівного моніторингу.
2.1.5. Житлово-комунальне господарство та житлова політика			
<i>Завдання 1. Підвищення ефективності та надійності функціонування підприємств житлово-комунального господарства</i>			
1.	Надання методичної допомоги з питань формування цін/тарифів на житлово-комунальні послуги підприємствам житлово-комунального господарства. Моніторинг тарифів на житлово-комунальні послуги та рівня розрахунків за них.	Департамент житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Приведення тарифів до економічно обґрунтованого рівня, зменшення збитковості підприємств.
2.	Сприяння поліпшенню технічного стану (реконструкція, модернізація) мереж тепло-, електро-, газо-, водопостачання та водовідведення та житлового фонду, в тому числі за рахунок впровадження енергоефективних технологій.	Департамент житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу облдержадміністрації, Управління капітального будівництва облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), підприємства житлово-комунального господарства (за згодою)	Підвищення рівня забезпеченості споживачів житлово-комунальними послугами належної якості та підвищення ефективності використання енергетичних і матеріальних ресурсів на виробництво (надання) житлово-комунальних послуг.
<i>Завдання 2. Сприяння розвитку конкурентного середовища у сфері надання житлово-комунальних послуг та забезпечення подальшого реформування галузі</i>			
3.	Створення комфортних умов проживання та покращення утримання житлового фонду в належному стані, поліпшення його технічних характеристик та благоустрій територій населених пунктів.	Департамент житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу облдержадміністрації, райдержадміністрації, виконавчі комітети міських рад, органи місцевого самовря-	Перехід до нових форм управління житловим фондом. Підвищення рівня енергоефективності багатоквартирних будинків. Утримання територій населених пунктів в належному стані.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		дування (у порядку рекомендації), підприємства житлово-комунального господарства (за згодою)	Створення привабливих та комфортних умов для проживання і відпочинку населення.
4.	Проведення поточного середнього ремонту об'єктів автомобільних доріг комунальної власності.	Департамент житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу облдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Поліпшення стану доріг комунальної власності, зменшення соціальної напруги, викликані незадовільним експлуатаційним станом доріг комунальної власності.
5.	Розвиток сфери управління твердими побутовими відходами.	Департамент житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу облдержадміністрації, райдержадміністрації, виконавчі комітети міських рад, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), підприємства житлово-комунального господарств (за згодою)	Створення умов, що сприятимуть забезпеченню повного охоплення населення послугами вивезення (з обов'язковим впровадженням роздільного збирання), переробки та захоронення твердих побутових відходів. Зменшення шкідливого впливу на довкілля та здоров'я людей.
Завдання 3. Реалізація програм підтримки житлового будівництва			
6.	Реалізація державних та регіональних програм житлового будівництва.	Департаменти облдержадміністрації: розвитку економіки та сільського господарства; фінансів; сім'ї, молоді та спорту; соціального захисту населення, Управління капітального будівництва облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), Чернігівський обласний фонд підтримки індивідуального житлового будівництва на селі, регіональне	Забезпечення житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов, збільшення обсягів введення житла в експлуатацію. Покращення умов проживання населення, закріплення кадрів для забезпечення обслуговування сільського населення якісними послугами.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		управління державної спеціалізованої фінансової установи «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву»	
7.	Реалізація бюджетних програм із забезпечення житлом пільгових категорій населення.	Департаменти облдержадміністрації: розвитку економіки та сільського господарства; соціального захисту населення; Управління капітального будівництва облдержадміністрації, Служба у справах дітей облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Забезпеченням житлом громадян, які відповідно до діючого законодавства потребують поліпшення житлових умов або надання грошової компенсації за належне їм для отримання житлове приміщення. Зменшення рівня соціальної напруги серед громадян, які стоять на квартирній черзі.
8.	Передбачення коштів в місцевих бюджетах на реалізацію житлових програм.	Райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Зменшення квартирної черги, соціальної напруги серед громадян, закріплення кадрів для забезпечення обслуговування населення якісними послугами.
9.	Збільшення житлового фонду соціального призначення.		

2.1.6. Енергозабезпечення та енергозбереження

Завдання 1. Підвищення рівня надійності енерго- та газопостачання

1.	Розробка та внесення пропозицій до планів розвитку та інвестиційних програм енергопостачальних підприємств.	Департамент житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу облдержадміністрації	Забезпечення безперебійного постачання природного газу, електричної енергії.
2.	Здійснення заходів, направлених на зниження рівня заборгованості установ, що фінансуються з місцевих бюджетів, та теплопостачальних підприємств за спожиті енергоносії.	Департаменти облдержадміністрації: житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу; фінансів; райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації),	Забезпечення належного режиму енергопостачання всіх категорій споживачів. Отримання необхідних лімітів на споживання електроенергії та природного газу.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		підприємства паливно-енергетичного комплексу (за згодою)	
Завдання 2. Оптимізація споживання енергетичних ресурсів всіма категоріями споживачів області та збільшення споживання альтернативних видів палива			
3.	Сприяння впровадженню системи енергоменеджменту в установах бюджетної сфери.	Департамент житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу, структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів.
4.	Сприяння впровадженню заходів, направлених на скорочення споживання енергоресурсів.	Департамент житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу, структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), підприємства теплопостачання (за згодою)	Скорочення витрат на опалення об'єктів соціальної інфраструктури, зменшення частки споживання природного газу в паливному балансі області.
5.	Сприяння збільшенню обсягів виробництва та споживання альтернативних та місцевих видів палива.	Департамент житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу, структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), підприємства теплопостачання (за згодою)	Зменшення споживання традиційних паливно-енергетичних ресурсів. Впровадження нових екологічно чистих і ресурсозберігаючих технологій, підвищення конкурентоздатності і оновлення продукції, насичення внутрішнього ринку продукцією місцевих виробників.
Завдання 3. Стимулювання населення до запровадження ефективного використання енергетичних ресурсів			
6.	Забезпечення відшкодування частини відсоткової ставки по кредитах, отриманих населенням на впровадження енергоефективних заходів.	Департамент житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Зменшення споживання паливно-енергетичних ресурсів населенням через стимулювання впровадження енергозберігаючих заходів.
7.	Проведення роз'яснювальної роботи щодо необхідності впровадження енергоефективних заходів.	Департамент житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Популяризація економічних, екологічних і соціальних переваг енергозбереження, підвищення громадського освітнього рівня у цій сфері.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
2.1.7. Науково-технічний та інноваційний розвиток. Технічне регулювання			
Завдання 1. Стимулювання інноваційного та науково-технічного розвитку і використання інтелектуального капіталу та передумов створення конкурентних переваг			
1.	Інформаційна підтримка інноваційної діяльності суб'єктів господарювання області шляхом надання широкого спектру інформаційних послуг на базі передових інформаційних технологій.	Агенція регіонального розвитку Чернігівської області, Управління освіти і науки облдержадміністрації, заклади вищої освіти області	Забезпечення ефективного використання науково-технічного, інноваційного та освітнього потенціалу, широкого впровадження інновацій. Створення сприятливих умов для обміну інформацією між суб'єктами господарювання. Удосконалення інноваційної інфраструктури регіону.
2.	Реалізація навчально-методичних проектів з інтеграції інформаційно-інноваційних технологій у навчальний процес закладів освіти. Забезпечення ефективного функціонування на базі вищих навчальних закладів профільних структурних підрозділів з наукових досліджень, розробок, впровадження нових технологій та інноваційної продукції.	Управління освіти і науки облдержадміністрації, заклади вищої освіти області	Підвищення інноваційної активності вищих навчальних закладів та їх конкурентоспроможності. Збільшення кількості суб'єктів господарювання, що займаються науковою, науково-технічною, дослідно-конструкторською діяльністю. Прискорення інтеграції науки та виробництва. Оптимізація використання науково-технічного потенціалу області для розвитку інноваційних процесів. Підвищення попиту виробництва на результати наукових досліджень і розробок.
3.	Проведення конкурсу «Краща інноваційна розробка».	Агенція регіонального розвитку Чернігівської області, Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Активізація науково-технічної та інноваційної діяльності в регіоні. Створення сприятливого інноваційного середовища та позитивне ставлення до інновацій, заохочення до нових

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
			форм співпраці, підтримка винахідництва. Популяризація та подальше просування на інноваційні ринки перспективних науково-технічних розробок.
<i>Завдання 2. Розвиток сучасної системи технічного регулювання, створення корпоративного іміджу підприємств (організацій)</i>			
4.	Створення системи добровільної сертифікації продукції, послуг.	ДП «Чернігівстандартметрологія», промислові підприємства області (за згодою)	Підтвердження відповідності показників якості та безпечності продукції третьою стороною.
5.	Перехід від системи обов'язкової сертифікації до системи оцінки відповідності товарів і послуг відповідно до вимог міжнародних стандартів.		Створення сучасної системи технічного регулювання та захисту прав споживачів. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств.
6.	Сприяння розробленню та впровадженню на підприємствах, в організаціях області систем управління: якістю; екологічного керування; безпечністю харчових продуктів; гігієною та безпекою праці.		Підвищення конкурентоспроможності продукції за рахунок поліпшення її якісних характеристик. Активізація інноваційного розвитку економіки та залучення інвестицій.
7.	Забезпечення надання послуг з проведення оцінки відповідності законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки вимогам технічних регламентів, перевірки зазначених засобів, що перебувають в експлуатації.		Забезпечення єдності вимірювань, а також захисту споживачів від недостовірних результатів вимірювань, захисту інтересів вітчизняних виробників. Додержання підприємствами, установами, організаціями, фізичними особами-підприємцями вимог Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність», інших нормативних документів з метрології.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
2.1.8. Зовнішньоекономічна діяльність			
<i>Завдання 1. Підтримка місцевих виробників у здійсненні та розвитку зовнішньоекономічної діяльності</i>			
1.	<p>Сприяння пошуку, встановленню та розвитку прямих ділових зв'язків між підприємствами-експортерами та іноземними партнерами у тому числі через:</p> <ul style="list-style-type: none"> - забезпечення роботи Економічного Порталу Чернігівської області; - співробітництво з дипломатичними представництвами України за кордоном та іноземних держав в Україні та іншими міжнародними організаціями; - інформування суб'єктів господарювання області про комерційні пропозиції іноземних ділових кіл; - надання підтримки регіональним суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності у представленні їх продукції та інформаційно-презентаційних матеріалів на регіональних, національних та міжнародних виставкових заходах. 	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Розширення присутності місцевих товаровиробників на зовнішніх ринках, збільшення обсягів експорту продукції, налагодження нових ділових контактів з потенційними закордонними партнерами, підвищення рівня обізнаності регіональних товаровиробників щодо перспектив та можливих напрямів торговельного співробітництва з країнами.
2.	Промоції експортного потенціалу регіону шляхом організації та участі у міжрегіональних, національних, міжнародних заходах, бізнес-форумах, семінарах, тощо в тому числі із залученням регіональних підприємств-експортерів.		Забезпечення участі регіональних підприємств у міжнародних заходах, підвищення рівня обізнаності міжнародної економічної спільноти про експортний потенціал регіону в країнах світу та позиціонування Чернігівщини як регіону з сприятливим бізнес-кліматом, активізація виставкової діяльності області.
<i>Завдання 2. Забезпечення розвитку міжрегіональних та транскордонних зв'язків регіону з закордонними партнерами.</i>			
3.	Організація та проведення іміджевих заходів за участю дипломатичних представництв, іноземних офіційних делегацій, представників міжнародних організацій, а також участь офіційних делегацій області у міжнародних заходах з питань розвитку міжрегіонального та транскордонного співробітництва.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Налагодження інституційного та ділового співробітництва з закордонними партнерами у всіх сферах співробітництва, поширення інформації про потенціал Чернігівської області.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
4.	Реалізація угод про міжрегіональне співробітництво з регіонами-партнерами області, розширення кола міжрегіональних контактів.		Інтенсифікація міжрегіонального співробітництва з регіонами-партнерами, обмін досвідом у різних сферах.
2.1.9. Управління об'єктами державної та комунальної власності			
<i>Завдання 1. Ефективна фінансово-господарська діяльність підприємств державного та комунального секторів економіки</i>			
1.	Забезпечення складання фінансових планів підприємств державного сектору економіки, які перебувають у сфері управління обласної державної адміністрації та її структурних підрозділів, підприємств комунального сектора економіки та здійснення моніторингу виконання їх показників.	Департамент розвитку економіки та сільськогосподарства облдержадміністрації, Управління капітального будівництва облдержадміністрації, Управління забезпечення	Покращення фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання державного та комунального секторів економіки. Забезпечення надходження коштів до
2.	Аналіз ефективності управління об'єктами державної та комунальної власності, корпоративними правами держави у статутних капіталах акціонерних товариств.	реалізації повноважень у Чернігівській області Регіонального відділення Фонду державного майна України по Київській, Черкаській та Чернігівській областях, Управління комунального майна обласної ради, уповноважені органи, у сфері управління яких перебувають комунальні підприємства, керівники державних і комунальних підприємств (за згодою)	Державного і місцевих бюджетів.
<i>Завдання 2. Ефективне управління державним та комунальним майном</i>			
3.	Проведення систематичних перевірок стану утримання, використання та збереження державного і комунального майна.	Управління забезпечення реалізації повноважень у Чернігівській області Регіонального відділення	Збереження, ефективне використання та управління об'єктами державної та комунальної власності.
4.	Укладення нових договорів оренди державного та комунального майна, контроль за станом їх виконання, своєчасне вжиття дієвих заходів реагування до боржників з орендної плати.	Фонду державного майна України по Київській, Черкаській та Чернігівській областях, Управління комунального майна обласної ради, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Забезпечення надходження коштів до Державного і місцевих бюджетів.
5.	Формування переліку об'єктів державної та комунальної власності, які пропонуватимуться до приватизації, забезпечення їх приватизації відповідно до вимог чинного законодавства.		

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
6.	Забезпечення ведення Реєстру об'єктів державної власності та державного майна.	Департамент розвитку економіки та сільсько-го господарства	Упорядкування обліку юридичних осіб державної власності та наявного у них державного майна.
7.	Організація роботи обласної комісії з питань упорядкування обліку юридичних осіб права державної власності.	облдержадміністрації, Управління забезпечення реалізації повноважень у Чернігівській області Регіонального відділення Фонду державного майна України по Київській, Черкаській та Чернігівській областях, Головне управління Державної податкової служби у області, Управління адміністративних послуг Чернігівської міської ради	

2.2. Реальний сектор економіки

2.2.1. Промисловість

Завдання 1. Досягнення сталого промислового розвитку за рахунок використання власного потенціалу

1.	Сприяння відновленню позитивної динаміки промислового виробництва за рахунок розвитку пріоритетних галузей промисловості регіону.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Збільшення обсягів промислового виробництва.
2.	Забезпечення системної роботи з промисловими підприємствами, що суттєво впливають на економіку області.		Відновлення позитивної динаміки розвитку галузей промислового комплексу, де допущено відставання. Підвищення ефективності функціонування промислового комплексу.

Завдання 2. Розширення інноваційної складової розвитку та підвищення конкурентоспроможності промислового виробництва

3.	Сприяння формуванню ефективної структури промислового виробництва з підвищенням питомої ваги виробництв з поглибленої переробки та кінцевого споживання, розширенню та поглибленню міжрегіональних економічних зв'язків, розвитку внутрішніх товарних ринків.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Розвиток перспективних для регіону галузей промисловості. Диверсифікація виробництв діючих підприємств. Збільшення обсягів реалізованої продукції. Встановлення ефективних коопераційних зв'язків між підприєм-
----	---	--	---

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
			ствами на регіональному та державному рівнях.
4.	Сприяння розвитку державно-приватного партнерства як інструменту стимулювання інноваційної активності в промисловості.		Зростання питомої ваги продукції з високою доданою вартістю в загальній структурі реалізованої промислової продукції. Реалізація механізмів державно-приватного партнерства в економіку регіону, залучення стратегічних інвесторів..

2.2.2. Аграрний комплекс

Завдання 1. Раціоналізація структури сільськогосподарського виробництва з метою зростання його доданої вартості

1.	Оптимізація спеціалізації сільського господарства з метою підвищення ефективності аграрного сектора та раціонального використання земельних ресурсів шляхом навчання та підвищення кваліфікації керівників та фахівців сільськогосподарських формувань Чернігівщини з питань ефективності ведення галузі рослинництва, ефективного використання земель сільгосппризначення та наявного технічного потенціалу, нарощування виробництва с/г продукції, підвищення її конкурентоспроможності, покращення родючості ґрунтів.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, Головне управління Держгеокадастру в області, райдержадміністрації	Оптимальна виробнича спеціалізація сільського господарства для кожного із районів області. Додатковий економічний ефект за рахунок зростання продуктивності сільськогосподарського виробництва. Система раціонального землекористування, яка забезпечить від деградації земельні ресурси. Зростання зайнятості сільських мешканців і розширення ринку праці у сільській місцевості.
2.	Сприяння впровадженню та поширенню передових технологій в галузі тваринництва з метою нарощування виробництва конкурентоспроможної продукції як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, сільськогосподарські дорадчі служби, кооперативи та фермерські асоціації за участю спеціалізованих надавачів послуг, вищі навчальні заклади області (за згодою)	Збільшення виробництва продукції сільського господарства. Забезпечення постачальницьких, виробничих, організаційних, технологічних інвестиційних та збутових потреб виробників і переробників сільськогосподарської продукції.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
3.	Підтримка розвитку садівництва, ягідництва.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, суб'єкти виробничої діяльності в агропромисловому комплексі області усіх форм власності, райдержадміністрації	Розширення площ під плодово-ягідними насадженнями. Забезпечення населення області, переробні підприємства плодово-ягідною продукцією місцевого виробництва.
<i>Завдання 2. Технічне переоснащення діючих та створення високотехнологічних нових підприємств з виробництва та переробки сільгосппродукції</i>			
4.	Підтримка технічного переоснащення малих, середніх агровиробників та їх об'єднань, що працюють на території Чернігівської області.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, суб'єкти виробничої діяльності в агропромисловому комплексі області усіх форм власності (за згодою)	Підвищення рівня технічного оснащення сільськогосподарських виробників. Скорочення термінів збирання сільгоспкультур. Зменшення втрат врожаю. Підвищення продуктивності тваринницької галузі. Зменшення собівартості продукції. Створення нових робочих місць.
<i>Завдання 3. Підтримка розвитку виробництва екологічно чистих продуктів харчування та органічного землеробства в області</i>			
5.	Сприяння розвитку екологічного та органічного виробництв в Чернігівській області через фінансову підтримку органічного виробництва в Чернігівській області шляхом компенсації витрат на підтвердження відповідності виробництва органічної продукції (сировини).	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, виробники органічної продукції (за згодою)	Збільшення частки органічної продукції у загальному обсязі валової продукції сільського господарства області. Забезпечення населення продуктами харчування, що безпечні для здоров'я.
6.	Інформаційно-консультативна підтримка сільгоспвиробників з питань виробництва екологічно чистих продуктів та органічного землеробства.		Посилення довіри до органічного сільського господарства у традиційних аграріїв та підвищення ефективності існуючих органічних виробників.
<i>Завдання 4. Розвиток сучасних форм кооперації в аграрному секторі</i>			
7.	Розвиток системи консультативних (дорадчих) служб.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдерж-	Підвищення рівня знань та навичок кадрів малих та середніх сільгосптоваровиробників.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		адміністрації, сільські дорадчі центри, фермерські кооперативи та асоціації із залученням спеціалізованих надавачів послуг (за згодою)	
8.	Проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед членів особистих селянських, фермерських господарств та фізичних осіб – сільськогосподарських товаровиробників про конкурентні переваги провадження їх діяльності у складі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення рівня знань з основ кооперації та переваг функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в області.

Завдання 5. Сприяння самозайнятості та підтримка розвитку неаграрних видів бізнесу у сільській місцевості

9.	Підтримка особистих селянських господарств, які утримують 4 і більше корів шляхом часткового відшкодування вартості закуплених установок для індивідуального доїння.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, особисті селянські господарства, сімейні ферми, громадські організації (за згодою)	Покращення умов праці в особистих селянських господарствах через впровадження автоматизованого доїння. Збільшення обсягів виробництва якісної молочної продукції, а як наслідок підвищення рівня закупівельної ціни і покращення добробуту сільського населення.
10.	Підтримка сільських багатодітних сімей в яких виховується 5 і більше дітей шляхом закупівлі та передачі їм нетелей.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, райдержадміністрації	Забезпечення екологічно чистими продуктами тваринного походження та підвищення доходів сільських багатодітних сімей завдяки отриманню молока від переданих їм високопродуктивних тварин. Підвищення добробуту сільських багатодітних сімей.

2.2.3. Транспорт і зв'язок

Завдання: 1. Організація безпечних і якісних пасажирських перевезень на автобусних маршрутах загального користування, які не виходять за межі області

1.	Вдосконалення існуючої обласної мережі автобусних маршрутів загального користування з урахуванням	Департамент розвитку економіки та сільського госпо-	Поліпшення організації перевезення пасажирів, максимальне охоплення
----	---	---	---

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	максимального охоплення автобусним сполученням сільських населених пунктів.	дарства облдерж-адміністрації, райдержадміністрації,	автобусним сполученням сільських населених пунктів області.
2.	Забезпечення потреб осіб з обмеженими фізичними можливостями у якісному транспортному обслуговуванні.	органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), суб'єкти господарювання	Створення умов для надійного, якісного та безпечного перевезення пасажирів з обмеженими фізичними можливостями.
Завдання 2. Забезпечення прозорої конкуренції на ринку пасажирських автоперевезень			
3.	Організація роботи щодо припинення надання послуг з перевезення пасажирів на автобусних маршрутах перевізниками без відповідних дозвільних документів.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдерж-адміністрації, Головне управління ДПС у області, Головне управління Національної поліції в області, Управління Укртрансбезпеки в області, Управління захисту економіки в області Департаменту захисту економіки Національної поліції України, Управління патрульної поліції в м. Чернігові Департаменту патрульної поліції	Забезпечення рівних умов для всіх суб'єктів господарювання, які надають послуги з перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування. Надання безпечних послуг з перевезення пасажирів. Збільшення надходжень до державного бюджету.
4.	Посилення контролю за виконанням договірних умов і вимог законодавства у сфері пасажирських автоперевезень.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдерж-адміністрації, Управління Укртрансбезпеки в області, Головне управління Національної поліції в області, райдерж-адміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення якості і доступності пасажирських автотранспортних послуг, ефективності державного регулювання та контролю за роботою автомобільного транспорту.
Завдання 3. Розвиток телекомунікаційних мереж загального користування та мережі поштового зв'язку			
5.	Забезпечення доступності універсальних поштових послуг, розвиток нових послуг,	Департамент розвитку економіки та сіль-	Забезпечення надання якісних універсальних

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	поліпшення якості обслуговування споживачів.	ського господарства облдержадміністрації, Чернігівська дирекція АТ «Укрпошта» (за згодою), райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	поштових послуг сільському населенню та підвищення рентабельності роботи відділень поштового зв'язку.
6.	Сприяння розвитку існуючих та впровадження нових технологій і послуг систем мобільного зв'язку, ширококутового доступу до Інтернету, що відповідатимуть потребам мешканців області.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, Чернігівська філія ПАТ «Укртелеком» (за згодою), райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), оператори мобільного зв'язку	Задоволення потреб населення у доступному, надійному та якісному зв'язку, розширення географії покриття ширококутового Інтернету.

2.2.4. Споживчий ринок

Завдання 1. Створення сприятливих умов для просування на споживчий ринок товарів місцевого виробництва

1.	Реалізація ініціативи «Чернігівщина, купуй рідне».	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Збільшення присутності та обсягів реалізації товарів місцевого виробництва у роздрібній торговельній мережі області.
2.	Надання фінансової підтримки місцевим товаровиробникам шляхом здійснення часткового відшкодування витрат підприємств області на участь у виставково-ярмаркових заходах на національному та міжнародному рівнях.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, ДО «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Чернігівській області»	Підтримка місцевих товаровиробників та просування їхньої продукції на зовнішніх і регіональних ринках, поширення та пропагування досвіду підприємств, які виробляють якісну продукцію.
3.	Надання інформаційно-консультативної підтримки в роботі місцевих товаровиробників, проведення семінарів-практикумів, бізнес-майстерень тощо з пошуку ринків збуту продукції місцевого виробництва.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, райдержадміністрації,	Підвищення професійного рівня спеціалістів у сфері бізнес-адміністрування, розширення економічних взаємовідносин, установлення діло-

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	вих контактів між товаровиробниками та суб'єктами торгівлі області.
4.	Проведення щорічного обласного конкурсу «Кращий товар Чернігівщини» -2020.	Департамент розвитку економіки та сільськогосподарства облдержадміністрації, ДП «Чернігівстандартметрологія», Головне управління Держпродспоживслужби в області	Визначення на конкурсній основі кращих зразків продукції місцевого виробництва, підтримка ініціатив і зусиль місцевих товаровиробників щодо покращання якості продукції.
5.	Прогнозування споживчого попиту та ресурсного наповнення ринків основними видами продовольчих ресурсів.	Департамент розвитку економіки та сільськогосподарства облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Забезпечення продовольчої безпеки, підтримка збалансованості продовольчого ринку та упередження виникнення ажіотажних проявів.
Завдання 2. Підвищення рівня захисту прав населення на споживання якісних та безпечних для життя і здоров'я товарів і послуг			
6.	Запобігання надходженню на споживчий ринок небезпечної, фальсифікованої, контрафактної продукції (товарів).	Головне управління Держпродспоживслужби в області, Державна служба з лікарських засобів в області	Попередження фактів реалізації споживачам неякісної продукції (товарів).
7.	Проведення перевірок відповідності характеристик продукції згідно з вимогами чинного законодавства України про державний ринковий нагляд та вжиття у разі необхідності обмежувальних (корегувальних) заходів.	Головне управління Держпродспоживслужби в області	Підвищення рівня захисту прав та інтересів споживачів.
8.	Інформаційно-методична підтримка громадян, суб'єктів господарювання з питань дотримання законодавства про захист прав споживачів.		Підвищення рівня інформованості та правової обізнаності споживачів стосовно реалізації і захисту їх прав.
9.	Сприяння впровадженню системи НАССР (система аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках) для забезпечення безпечності харчових продуктів.		Підвищення якості та безпечності харчових продуктів.
Завдання 3. Реалізація державної цінової політики			
10.	Регулювання цін і тарифів відповідно до наданих повноважень.	Департамент розвитку економіки та сільськогосподарства облдержадміністрації	Забезпечення прогнозованості цінової ситуації, прозорості формування регульованих цін і тарифів, запобігання їх

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
			необґрунтованому зростанню.
11.	Здійснення аналізу результативності регуляторних актів щодо цінового (тарифного) регулювання.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, Управління охорони здоров'я облдержадміністрації, суб'єкти господарювання	Виконання вимог законодавства у сфері регуляторної політики, відстеження ефективності чинних регуляторних актів та прийняття рішень щодо їх дії.
2.3. Соціальна і гуманітарна сфери			
2.3.1. Демографічна ситуація, підтримка сімей, дітей та молоді, гендерна політика			
Завдання: 1. Утвердження здорового способу життя. Оздоровлення дітей			
1.	Проведення інформаційно-просвітницьких заходів щодо попередження соціально небезпечних хвороб, профілактики шкідливих звичок (тютюнопаління, алкоголізму, наркоманії), збереження репродуктивного здоров'я, формування здорового способу життя серед молоді.	Обласний, районні, міські центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	Підвищення рівня свідомого ставлення молоді до збереження здоров'я, відмова від шкідливих звичок. Формування стійкої мотивації до здорового способу життя.
2.	Забезпечення діяльності мобільного консультативного пункту соціальної роботи, проведення інформаційно-профілактичної роботи в сільській місцевості з питань збереження репродуктивного здоров'я, популяризації здорового способу життя.	Обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	Збереження репродуктивного здоров'я дітей та молоді, утвердження інституту сім'ї та сімейних цінностей.
3.	Розробка, видання та розповсюдження соціально-рекламної продукції щодо збереження репродуктивного здоров'я, популяризації здорового способу життя.	Обласний, районні, міські центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	Підвищення рівня обізнаності молоді щодо соціально небезпечних хвороб.
4.	Проведення державної атестації дитячих закладів оздоровлення та відпочинку області.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації	Приведення діяльності закладів оздоровлення та відпочинку у відповідність до державних стандартів.
5.	Забезпечення оздоровлення дітей, що потребують особливої соціальної уваги та підтримки.		Забезпечення якісними оздоровчими послугами дітей, що потребують особливої соціальної уваги та підтримки.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
Завдання 2. Підтримка сімейних цінностей та профілактика соціального сирітства, запровадження нових форм надання допомоги сім'ям, які опинились у складних життєвих обставинах			
6.	Організація своєчасного виявлення сімей з дітьми на ранніх стадіях криз, проведення з ними ефективної соціальної роботи з метою збереження сім'ї, попередження втрати дитиною сімейного оточення.	Обласний, районні, місцеві центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Зменшення кількості сімей з дітьми, що опинились у складних життєвих обставинах. Зменшення кількості дітей, позбавлених батьківського піклування.
7.	Інформаційно-методична підтримка спеціалістів та фахівців із соціальної роботи місцевих центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, закладів соціального обслуговування, фахівців із соціальної роботи об'єднаних територіальних громад стосовно впровадження нових форм і методів в соціальну роботу. Запровадження наставництва над дитиною.	Обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	Підвищення кваліфікації та професійного рівня спеціалістів та фахівців із соціальної роботи районних/міських центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, закладів соціального обслуговування.
8.	Запровадження послуги патронату над дитиною.	Обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Створення 6 сімей патронатних вихователів.
9.	Розроблення інформаційних матеріалів щодо видів соціальної підтримки та послуг і процедур їх надання для широкого інформування населення.	Обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	Підвищення рівня інформованості населення щодо соціальної підтримки та послуг і процедур їх надання.
10.	Проведення благодійних акцій, свят для дітей соціально незахищених категорій.	Служба у справах дітей облдержадміністрації	Підтримка дітей соціально незахищених категорій, підвищення поінформованості населення з питань захисту прав та законних інтересів дітей.
11.	Підтримка багатодітних сімей, забезпечення їх прав на пільги.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення рівня проживання багатодітних сімей, формування позитивного ставлення до таких сімей.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
Завдання 3. Розвиток сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування			
12.	Проведення серед населення області інформаційних кампаній щодо формування позитивного сприйняття сімейного влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, спонукання кандидатів на створення прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу (ДБСТ).	Обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення рівня обізнаності населення області щодо сімейних форм влаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування. Збільшення кількості кандидатів у прийомні батьки, батьки-вихователі, опікуни/піклувальники.
13.	Розробка, випуск та розповсюдження методичної літератури, друкованої інформаційно-просвітницької продукції, інформації в мережі Інтернет стосовно влаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, до сімейних форм виховання.	Служба у справах дітей облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Збільшення кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, влаштованих у сімейні форми виховання (усиновлення, опіка, піклування, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу).
14.	Проведення тренінгових занять для кандидатів у прийомні батьки, батьки-вихователі, а також навчань з метою підвищення виховного потенціалу прийомних батьків та батьків-вихователів.	Обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	Збільшення кількості прийомних сімей та ДБСТ та кількості дітей, влаштованих у сімейні форми виховання. Підвищення рівня виховного потенціалу прийомних батьків, батьків-вихователів. Збільшення рівня охоплення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, сімейними формами виховання.
15.	Здійснення спеціалістами центрів СССДМ соціального супроводження прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу.	Обласний, районні, міські центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	Надання своєчасної соціальної підтримки та допомоги прийомним сім'ям та дитячим будинкам сімейного типу.
16.	Збільшення кількості влаштованих у сімейні форми виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (усиновлення, опіка, піклування, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу).	Служба у справах дітей облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Влаштування дітей, що залишились без батьківської опіки, до сімейних форм виховання. Створення 1 дитячого будинку сімейного типу та 20 прийомних сімей у містах та районах

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
			області, влаштування до них 49 дітей.
17.	Проведення «Літньої школи» для прийомних батьків, батьків-вихователів, прийомних дітей, дітей-вихованців, власних дітей з цих родин.	Служба у справах дітей облдержадміністрації	Підвищення виховного потенціалу прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу.
Завдання 4. Зменшення рівня дитячої бездоглядності та безпритульності, інших антигромадських проявів серед дітей			
18.	Виявлення дітей, які опинились за межами сім'ї, бездоглядних та безпритульних дітей.	Служба у справах дітей облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Зменшення рівня асоціальних проявів серед дітей.
19.	Проведення виїзних нарад, засідань за «круглим столом» з питань соціально-правового захисту дітей.	Служба у справах дітей облдержадміністрації, Управління освіти і науки облдержадміністрації, Обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Посилення взаємодії структурних підрозділів органів державної влади та інститутів громадянського суспільства у вирішенні актуальних завдань державної політики у сфері охорони дитинства.
20.	Розробка, випуск та розповсюдження методичної літератури з питань профілактики дитячої бездоглядності та безпритульності, друкованої інформаційно-просвітницької продукції із захисту прав дитини.	Служба у справах дітей облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення рівня поінформованості населення та посадових осіб державних установ щодо захисту прав дітей.
21.	Організація діяльності мобільного інформаційно-консультативного пункту з прав дитини.	Служба у справах дітей облдержадміністрації	
22.	Консультативно-методична підтримка працівників територіальних служб у справах дітей області, центрів соціально-психологічної реабілітації дітей з питань профілактики дитячої безпритульності та бездоглядності.	Служба у справах дітей облдержадміністрації	Підвищення професійного рівня працівників служб у справах дітей, закладів соціального захисту дітей.
23.	Проведення конкурсу «Кращий вихователь року» серед педагогічних працівників центрів соціально-психологічної реабілітації дітей (міста Ніжин, Чернігів, с. Хмільниця Чернігівського району).	Служба у справах дітей облдержадміністрації	Поширення досвіду виховної та реабілітаційної роботи, підвищення майстерності і професійного рівня педагогічних працівників закладів.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
Завдання 5. Соціальне становлення та підтримка молоді			
24.	Забезпечення участі у всеукраїнських, обласних та проведення місцевих освітньо-виховних, культурно-мистецьких, спортивних, інформаційно-просвітницьких та інших заходах спрямованих на підвищення рівня здоров'я молоді, популяризацію та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, Комунальна установа «Обласний молодіжний центр»	Збільшення відсотку молоді, охопленої профілактичними заходами.
25.	Забезпечення участі та проведення заходів, спрямованих на формування системи підготовки фахівців для сфери молодіжної роботи з числа державних службовців та лідерів молодіжних громадських об'єднань.		Підвищення кваліфікації молодіжних лідерів та фахівців молодіжної галузі в умовах децентралізації задля підвищення ефективності розробки та реалізації обґрунтованої молодіжної політики на локальному рівні.
26.	Надання фінансової підтримки на реалізацію проектів (програм, заходів) розроблених інститутами громадянського суспільства.		Збільшення кількості реалізованих соціально-корисних проектів молодіжних громадських організацій.
Завдання 6. Популяризація сімейних цінностей, запобігання та протидія домашньому насильству, торгівлі людьми			
27.	Проведення Всеукраїнської акції «16 днів проти насильства» в Чернігівській області та інших інформаційно-просвітницьких заходів, спрямованих на формування нетерпимого ставлення у суспільстві до всіх проявів насильства та мотивування потерпілих звертатися за допомогою, зокрема виготовлення тематичної інформаційної продукції.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Зменшення кількості сімей, у яких існує ризик насильства. Посилення обізнаності широких верств населення області з проблематики домашнього насильства, створення запобіжних і захисних механізмів боротьби з усіма формами гендерно зумовленого насильства.
28.	Створення та забезпечення функціонування мобільних бригад соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, Обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Зменшення кількості сімей, у яких існує ризик насильства. Надання вчасної допомоги особам, які стали жертвами домашнього насильства.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
29.	Підвищення рівня інформованості населення щодо запобігання ризикам потрапляння в ситуації торгівлі людьми та можливостей отримання допомоги (зокрема до Всесвітнього дня боротьби з торгівлею людьми, Європейського дня боротьби з торгівлею людьми).	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищити рівень поінформованості суспільства щодо шляхів уникнення ризиків потрапляння в ситуації торгівлі людьми та можливостей отримання допомоги з метою формування у населення навичок безпечної поведінки (охоплення просвітницькими заходами 30% населення області).

Завдання 7. Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства та впровадження європейських стандартів рівності

30.	Підтримка інститутів громадянського суспільства з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, протидії гендерно зумовленого насильства, запобігання проявам дискримінації в суспільстві.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення рівня обізнаності громадськості щодо утвердження гендерної рівності в суспільстві та подолання гендерних стереотипів (охоплення заходами 30% населення області).
-----	--	--	---

2.3.2. Ринок праці

Завдання 1. Повернення безробітних до продуктивної зайнятості, створення нових робочих місць та легалізація праці

1.	Сприяння працевлаштуванню населення, що шукає роботу та звертається за послугами до служби зайнятості, на вільні та новостворені робочі місця; подальшому розвитку клієнтоорієнтованості послуг, запровадженню та розвитку «інституту кар'єрних радників».	Обласний центр зайнятості	Підвищення рівня зайнятості населення.
2.	Активізація профорієнтаційної роботи у напрямку інформування та мотивації широких верств населення до професійного росту, розвитку вмінь, компетенції та кваліфікації протягом усього життя, легальної зайнятості.		Обґрунтований вибір або зміна професії відповідно до потреб ринку праці.
3.	Організація професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації безробітних громадян з метою підвищення їх конкурентоздатності та покращання якості робочої сили з урахуванням потреб ринку праці та замовлень роботодавців.		Покращення якості робочої сили, задоволення потреб роботодавців у кваліфікованих кадрах.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
4.	Організація громадських робіт та інших робіт тимчасового характеру, які заохочують та стимулюють безробітних до продуктивної зайнятості. Розширення обсягів громадських робіт, зокрема, в інтересах територіальних громад та у напрямку екологічного захисту навколишнього середовища.		Тимчасова зайнятість населення, матеріальна підтримка безробітних, мотивація безробітних до праці.
5.	Організація професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації учасників АТО/ООС.	Департамент соціального захисту населення облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення конкурентоспроможності учасників АТО/ООС на ринку праці.
6.	Здійснення контролю за дотриманням законодавства про працю юридичними особами щодо захисту їхнього трудового права, особливо в частині легалізації зайнятості, а також упередження та припинення порушень трудового законодавства.	Управління Держпраці у Чернігівській області, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Сприяння захисту та легалізації трудових прав і гарантій в оплаті праці найманих працівників, законодавства про зайнятість населення, працевлаштування осіб з інвалідністю.
<i>Завдання 2. Підвищення рівня оплати праці. Створення належних безпечних умов праці на підприємствах, установах і організаціях усіх форм власності</i>			
7.	Здійснення моніторингів рівня життя населення, показників оплати праці та контролю стану виплати заробітної плати, вжиття заходів для забезпечення своєчасної та в повному обсязі виплати заробітної плати, погашення існуючої заборгованості.	Департаменти облдержадміністрації: соціального захисту населення; розвитку економіки та сільськогосподарства; житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу, Головне управління юстиції в області, Управління Держпраці в області, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Зростання розміру середньомісячної заробітної плати штатних працівників на 15,5% (9585 гривень). Скорочення частки низькооплачуваних працівників, зменшення розшарування населення за рівнем доходів. Скорочення (ліквідація) заборгованості із виплати заробітної плати на підприємствах, установах та організаціях області.
8.	Моніторинг колективно-договірного регулювання відносин.	Департамент соціального захисту населення облдержадміністрації, Управління Держпраці в області, Головне	Посилення мотивації до легальної зайнятості. Ефективна організація праці та її оплати.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		управління статистики в області, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	
9.	Моніторинг та контроль за додержанням законодавства про працю, вжиття заходів щодо упередження та припинення порушень трудового законодавства, незалежно від форм власності і господарювання.	Управління Держпраці в області, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Попередження та усунення порушень трудового законодавства Сприяння захисту та легалізації трудових прав і гарантій в оплаті праці найманих працівників.
10.	Проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з питань додержання законодавства про працю в частині легалізації зайнятості, своєчасності оплати праці, шляхом проведення семінарів, нарад для роботодавців, розміщення публікацій та виступів у засобах масової інформації.	Управління Держпраці в області, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Сприяння правовій обізнаності населення, з метою недопущення порушення діючого трудового законодавства, доведення переваг та соціальних гарантій офіційного оформлення трудових відносин для працюючої людини.
11.	Здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства про охорону праці.	Управління Держпраці в області	Підвищення рівня охорони праці та промислової безпеки. Сприяння соціальному захисту трудових прав найманих працівників області.
12.	Превентивні заходи, спрямовані на додержання законодавчих та нормативно-правових актів з питань охорони праці та промислової безпеки.		Сприяння обізнаності населення з метою недопущення порушень діючого законодавства з охорони праці.

2.3.3. Соціальний захист та соціальне забезпечення населення

Завдання 1. Реалізація конституційних прав громадян на соціальний захист, забезпечення рівня життя всіх груп населення не нижче прожиткового мінімуму

1.	Забезпечення своєчасного та в повному обсязі надання населенню всіх видів державної допомоги, субсидій згідно із чинним законодавством.	Департамент соціального захисту населення облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Забезпечення своєчасного та в повному обсязі надання населенню всіх видів допомог, субсидій передбачених чинним законодавством.
----	---	--	---

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
<i>Завдання 2. Соціальний захист учасників антитерористичної операції/операції об'єднаних сил та осіб з інвалідністю</i>			
2.	Сприяння у забезпеченні житлом членів сімей загиблих учасників АТО/ООС, осіб з інвалідністю 1-2 груп з числа учасників АТО/ООС, а також внутрішньо переміщених осіб, які брали безпосередню участь в АТО/ООС та визнані особами з інвалідністю внаслідок війни 3 групи та учасників бойових дій з числа учасників АТО/ООС, і потребують поліпшення житлових умов.	Департамент соціального захисту населення облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Поліпшення житлових умов населення.
3.	Забезпечення санаторно-курортним лікуванням, технічними та іншими засобами реабілітації та проходження психологічної реабілітації учасників АТО/ООС.		Забезпечення у повному обсязі потреби постраждалих учасників АТО/ООС у технічних засобах реабілітації, санаторно-курортному лікуванні, психологічній реабілітації.
<i>Завдання 3. Підвищення стандартів життя людей з особливими потребами</i>			
4.	Сприяння забезпеченню у повному обсязі потреби у технічних та інших засобах реабілітації та пересування осіб з інвалідністю.	Департамент соціального захисту населення облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Забезпечення у повному обсязі потреби інвалідів у технічних засобах реабілітації, сприяння створенню умов для їх повноцінної життєдіяльності.
5.	Забезпечення санаторно-курортним лікуванням осіб з інвалідністю внаслідок війни, осіб з інвалідністю внаслідок загального захворювання та з дитинства.		
6.	Сприяння у направленні осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю до реабілітаційних установ для отримання реабілітаційних послуг.		
<i>Завдання 4. Збереження стабільності пенсійної системи та пенсійного забезпечення громадян</i>			
7.	Реалізація законів України та рішень Уряду щодо пенсійного забезпечення громадян.	Головне управління Пенсійного фонду області	Підвищення розміру пенсійного забезпечення.
8.	Співпраця установ Пенсійного фонду області з органами влади, правоохоронними, контролюючими органами та соціальними партнерами.	Головне управління Пенсійного фонду області, територіальні органи центральних органів виконавчої влади	Зменшення заборгованості по платежах, легалізація оплати праці, захист прав застрахованих осіб.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
2.3.4. Охорона здоров'я			
<i>Завдання 1. Продовження реформування сфери охорони здоров'я області з акцентом на первинну ланку</i>			
1.	Проведення просвітницької роботи з пропаганди здорового способу життя. Всебічне висвітлення сутності та заходів започаткованих перетворень у медичній сфері в друкованих та електронних ЗМІ.	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації	Підвищення інформованості населення щодо реформування сфери охорони здоров'я, формування позитивного ставлення населення до реформ в сфері охорони здоров'я.
2.	Модернізація мережі закладів охорони здоров'я області, що надають первинну медико-санітарну допомогу. Сприяння будівництву, реконструкції та ремонту закладів охорони здоров'я, покращення їх матеріально-технічної бази.	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Поліпшення умов отримання населенням послуг охорони здоров'я.
3.	Оптимізація цілодобового ліжкового фонду госпітальних закладів охорони здоров'я відповідно до реальних потреб населення.		Приведення показника забезпечення населення лікарняними ліжками відповідно до нормативу, економія бюджетних коштів.
4.	Забезпечення медичних працівників, які працюють в сільській місцевості, житлом (зокрема, службовим), земельними ділянками.	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Покращення кадрової ситуації та соціального захисту медичних працівників.
5.	Підвищення рівня кваліфікації медичних кадрів первинної ланки.	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації	Покращення якості надання медичної допомоги населенню, раннє виявлення захворювань.
<i>Завдання 2. Доступна, якісна, сучасна медична допомоги населенню області. Покращення надання медичної допомоги матерям та дітям</i>			
6.	Продовження роботи щодо створення міжрайонних акушерсько-гінекологічних центрів та перинатальних центрів II рівня.	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації	Зниження рівня немовлячої смертності. Збільшення частки нормальних пологів. Відсутність випадків материнської смертності.
7.	Рання діагностика хвороб сечостатевої системи, лікування хронічної ниркової недостатності, застосування діалізу		Підвищення ефективності та якості надання спеціалізованої лікува-

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	терапії.		льно-профілактичної допомоги хворим нефрологічного профілю, збереження їх працездатності, збільшення тривалості життя.
8.	Своєчасне діагностування цукрового діабету, забезпечення хворих на цукровий і нецукровий діабет лікарськими засобами та виробами медичного призначення		Покращення рівня глікемічного контролю, зменшення кількості тяжких ускладнень цукрового діабету, зменшення кількості госпіталізацій дітей з приводу тяжких гіпоглікемічних станів, зменшення рівня первинного виходу на інвалідність та рівня смертності внаслідок ускладнень цукрового діабету.
9.	Рання діагностика інфаркту міокарда, надання своєчасної медичної допомоги хворим на серцево-судинну та судинно-мозкову патології.		Зниження рівня смертності від гострих інфарктів міокарду, первинної інвалідності, зумовленої серцево-судинними та судинно-мозковими захворюваннями, в першу чергу у працездатному віці.

Завдання 3. Профілактика та лікування соціально небезпечних хвороб

10.	Своєчасне виявлення випадків захворювання на туберкульоз (мікроскопія мокротиння, флюорографічне обстеження, тощо) та забезпечення контрольованого лікування хворих на туберкульоз на амбулаторному етапі.	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації	Своєчасне і максимальне виявлення захворювань на туберкульоз. Покращення ефективності лікування хворих на туберкульоз, у першу чергу на амбулаторному етапі лікування. Зниження рівня захворюваності на туберкульоз.
11.	Профілактика та забезпечення раннього виявлення онкологічних захворювань, насамперед серед населення, що мешкає в сільській місцевості. Створення умов для продовження та поліпшення якості життя онкологічних хворих.		Раннє виявлення онкопатології, покращення рівня надання медичної допомоги хворим на злоякісні новоутворення, зниження інвалідизації онкологічних хворих, рівня смертності від раку.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
2.3.5. Освіта			
<i>Завдання 1. Забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей</i>			
1.	Розвиток мережі закладів дошкільної освіти.	Управління освіти і науки облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Доступність для кожної дитини відповідного віку якісних освітніх послуг, які надаються системою дошкільної освіти.
2.	Розвиток мережі інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти.		Всебічний розвиток особистості дитини з особливими освітніми потребами у період дошкільного дитинства, забезпечення наступності та перспективності між дошкільною та початковою освітою.
3.	Постійне підвищення професійної кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.		Підвищення компетентності вихователів, володіння сучасними педагогічними методиками.
<i>Завдання 2. Забезпечення рівного доступу громадян до якісної освіти в умовах переходу до Нової української школи</i>			
4.	Створення безпечного, комфортного, сучасного освітнього середовища.	Управління освіти і науки облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Забезпечення надання якісних освітніх послуг у закладах загальної середньої освіти області.
5.	Продовження впровадження програми «Нова українська школа».		Надання освітніх послуг з урахуванням здібностей, потреб та інтересів кожної дитини.
6.	Приведення мережі закладів загальної середньої освіти у відповідність до потреб населення, продовження процесів оптимізації закладів загальної середньої освіти області.		Створення особистісно-орієнтованої моделі освіти із врахування здібностей, потреб та інтересів кожної дитини.
7.	Подальше створення опорних закладів. Рациональне та ефективне використання наявних ресурсів та матеріально-технічної бази.		Забезпечення територіальної доступності повної загальної середньої освіти усім дітям незалежно від місця їх проживання.
8.	Регулярне безоплатне перевезення у сільській місцевості учнів та педагогічних працівників до місць навчання, роботи та додому.		Забезпечення права дітей шкільного віку сільської місцевості на отримання якісних освітніх послуг.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
9.	Підвищення професійної компетентності педагогічних працівників, які реалізуватимуть основні принципи Концепції Нової української школи.		Наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та управлінні закладами як інструмент забезпечення успіху Нової української школи.
10.	Продовження роботи щодо створення інклюзивного середовища у закладах освіти області.		Освіта дітей з особливими освітніми потребами з урахуванням особливості їх розвитку.
11.	Надання освітніх послуг у закладах позашкільної освіти.		Розвиток цілісної та максимально адаптованої позашкільної освіти до сучасних вимог освітньої реформи «Нова українська школа».
12.	Подальша реалізація Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді.		Урізноманітнення форм і методів виховної роботи з національно-патріотичного виховання дітей.
13.	Використання сучасних підходів та методів до навчання й виявлення обдарованих і талановитих учнів.		Покращення результатів участі школярів у Всеукраїнських етапах учнівських олімпіад з навчальних предметів, конкурсів-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України, інших інтелектуальних змагань. Підвищення результативності випускників закладів освіти під час зовнішнього незалежного оцінювання.
<i>Завдання 3. Розвиток професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до потреб регіонального ринку, у тому числі розвиток професійної освіти впродовж життя. Підвищення якості і конкурентоспроможності вищої освіти</i>			
14.	Створення освітнього середовища для забезпечення якісної професійної (професійно-технічної) освіти.	Управління освіти і науки облдержадміністрації	Підвищення якості у наданні освітніх послуг для забезпечення конкурентоспроможної адаптації випускників до ринку праці

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
15.	Забезпечення потреб регіонального ринку праці кваліфікованим трудовим ресурсом на договірних засадах із потенційними роботодавцями.		Збалансування обсягів та напрямів підготовки робітничих кадрів відповідно до потреб регіонального ринку праці.
16.	Формування позитивного іміджу професійної освіти, популяризація освітніх закладів.		Підняття престижу робітничих професій серед учнівської молоді й дорослого населення.
17.	Створення умов для підвищення якості підготовки фахівців з урахуванням вимог регіонального ринку праці.	Управління освіти і науки облдержадміністрації, заклади вищої освіти (за згодою)	Забезпечення регіонального ринку праці висококваліфікованими, конкурентоспроможними спеціалістами.
18.	Сприяння створенню умов для розвитку здібностей студентів у процесі навчання та участі в науковій роботі. Впровадження особистісно-зорієнтованих технологій навчання та індивідуалізації освітнього процесу.		Забезпечення розвитку вищої освіти.

2.3.6. Культура і туризм

Завдання 1. Розвиток культури і мистецтв

1.	Підвищення культурного та духовного рівня населення, укріплення національної ідентичності громадян, зміцнення індексу людського розвитку.	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації	Формування гармонійного культурного середовища області, збереження, розвиток, вивчення національної культурної спадщини. Популяризація регіональної культурної індустрії.
2.	Постановка нових вистав та концертних програм, активізація гастрольно-концертної діяльності.		Ознайомлення громадян з новими театральномузичними проектами, кращими зразками театального та музичного мистецтва.
3.	Реалізація обласної цільової довгострокової програми «Мистецька освіта Чернігівщини на 2011-2025рр.», проведення обласних конкурсів і фестивалів серед учнів початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів.		Залучення до мистецької освіти значної кількості дітей та молоді, збереження та розвиток мережі, виявлення і підтримка обдарованих дітей, забезпечення змістовного дозвілля підростаючого покоління.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
4.	Створення умов для формування якісного висококваліфікованого кадрового забезпечення системи надання культурних послуг.		Підвищення фахового та освітнього рівня працівників культури і мистецтв.
5.	Підтримка розвитку культурно-мистецьких закладів.		Створення належних умов для розвитку культури, забезпечення творчого розвитку особистості, підвищення культурного рівня та естетичного виховання громадян.
Завдання 2. Популяризація туристично-рекреаційного потенціалу Чернігівщини			
6.	Організація та проведення рекламно-інформаційних турів для представників туристичної галузі та ЗМІ.	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації	Створення позитивного туристичного іміджу області; збільшення кількості туристів, що відпочивають в межах області.
7.	Виготовлення рекламно-інформаційної та сувенірної продукції про туристичний потенціал Чернігівщини.		
8.	Участь у міжнародних та регіональних туристичних виставках-ярмарках, спеціалізованих форумах, конференціях та салонах.		
Завдання 3. Розвиток сільського та фестивального (подієвого) видів туризму			
9.	Проведення семінарів-практикумів у сфері сільського зеленого та інших видів туризму.	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації	Створення передумов для формування конкурентоспроможного обласного туристичного продукту.
10.	Забезпечення туристичної складової під час проведення культурно-мистецьких заходів в області.		
Завдання 4. Збереження та облік пам'яток містобудування та архітектури, садово-паркового мистецтва			
11.	Проведення паспортизації об'єктів містобудування та архітектури, садово-паркового мистецтва Чернігівської області.	Управління містобудування та архітектури облдержадміністрації, власники та користувачі пам'яток	Забезпечення повноти та доступності інформації про пам'ятки містобудування та архітектури, садово-паркового мистецтва області, збільшення кількості туристів, що відпочивають у межах області.
2.3.7. Фізична культура і спорт			
Завдання 1. Зміцнення здоров'я населення засобами фізичної культури і спорту			
1.	Виконання заходів з реалізації в області Національної стратегії з оздоровчої рухової активності «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація», проведення спортивних та фізкультурно-оздоровчих	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи	Зміцнення фізичного здоров'я населення засобами фізичної культури і спорту.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	заходів з залученням усіх верств населення.	місцевого самоврядування	
2.	Забезпечення функціонування та удосконалення мережі закладів фізичної культури і спорту.	(у порядку рекомендації)	Досягнення рівня 20% охоплення дітей і учнівської молоді віком 6-18 років систематичними заняттями у спортивних школах, секціях, клубах.

Завдання 2. Покращення матеріально-технічної бази фізичної культури і спорту

3.	Будівництво нових, реконструкція і ремонт наявних капітальних спортивних споруд та оснащення їх сучасним інвентарем і обладнанням.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Приведення стану наявних спортивних споруд до рівня міжнародних стандартів, створення додаткових умов для занять населення фізичною культурою і спортом, підготовки спортивних резервів та спортсменів високого класу.
4.	Реалізація бюджетних Програм будівництва в області на умовах співфінансування міні-футбольних і мультифункціональних спортивних майданчиків зі штучним покриттям для масового використання.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), приватні інвестори (за згодою)	Розвиток спортивної інфраструктури для масових занять населення фізичною культурою та спортом, проведення спортивних змагань з ігрових видів спорту для всіх категорій населення. Будівництво 15 міні-футбольних і мультифункціональних спортивних майданчиків зі штучним покриттям у школах, парках та місцях масового відпочинку населення.

2.3.8. Розвиток інформаційного простору

Завдання 1. Сприяння зміцненню інформаційної галузі Чернігівщини та розвитку працівників медійної сфери

1.	Проведення форуму працівників ЗМІ з нагоди Дня журналіста.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації	Обмін досвідом серед представників ЗМІ області, стимулювання їх фахового розвитку.
2.	Надання фінансової підтримки друкованим виданням «Сіверянський літопис», «Літературний Чернігів», «Живи з надією».		Розвиток інформаційної галузі Чернігівщини, забезпечення задоволення інформаційних потреб населення області.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
Завдання 2. Забезпечення відкритості у діяльності органів влади, створення умов для реалізації на території області державної інформаційної політики та забезпечення інформаційних потреб населення			
3.	Проведення засідань тематичних пресбрифінгів в облдержадміністрації.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації	Інформування населення області про основні напрямки реалізації, стан та перспективи впровадження реформ в Україні, діяльність обласної державної адміністрації, ЦОВВ.
4.	Організація висвітлення діяльності облдержадміністрації у засобах масової інформації області.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, друковані та електронні ЗМІ (за згодою)	Інформування населення області про основні напрямки реалізації, стан та перспективи впровадження реформ в Україні, діяльність обласної державної адміністрації, ЦОВВ.
5.	Координація діяльності інформаційних служб райдержадміністрацій, виконкомів міських рад, об'єднаних територіальних громад, територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Забезпечення координації інформаційних служб органів влади. Досягнення ефективної комунікації органів влади та населення.
6.	Виготовлення та розміщення соціальної реклами.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації	Поширення інформації, спрямованої на досягнення суспільно корисних цілей.
7.	Забезпечення сурдоперекладу інформаційних передач ПАТ «НСТУ» «Чернігівська регіональна дирекція».		Задоволення інформаційних потреб осіб з особливими потребами.
Завдання 3. Популяризація книжкової продукції Чернігівщини та збагачення її асортименту			
8.	Забезпечення видання суспільно значущих творів місцевих авторів, їх розповсюдження серед бібліотек області та поширення іншими шляхами.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, бібліотечні заклади області, автори та суб'єкти видавничої справи області, обласна організація Національної спілки письменників та журналістів (за згодою)	Регулярний випуск наукових, громадсько-політичних, літературних видань, поповнення бібліотечних фондів зразками кращої сучасної книжкової продукції області.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
2.3.9. Розвиток громадянського суспільства			
<i>Завдання 1. Забезпечення тісної взаємодії між органами виконавчої влади області та інститутами громадянського суспільства</i>			
1.	Підтримка роботи Громадської ради при облдержадміністрації, інших консультативно-дорадчих органів.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, структурні підрозділи облдержадміністрації	Посилення спроможності інститутів громадянського суспільства щодо виконання їх статутних завдань, покращення іміджу органів виконавчої влади серед громадськості.
<i>Завдання 2. Надання сприяння діяльності інститутами громадянського суспільства області</i>			
2.	Проведення конкурсу програм (проектів, заходів) для інститутів громадянського суспільства області, сприяння у реалізації громадських проектів.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), інститути громадянського суспільства (за згодою)	Реалізація інститутами громадянського суспільства суспільно значимих проектів.
3.	Сприяння інститутам громадянського суспільства у проведенні громадських моніторингів, здійсненні громадських та антикорупційних експертиз.		Залучення експертів від інститутів громадянського суспільства при розробці суспільно важливих актів, врахування пропозицій громадськості при їх підготовці, зокрема результатів експертної оцінки.
4.	Сприяння поширенню в області меценатства та волонтерського руху. Проведення щорічного обласного конкурсу «Благодійник року» імені меценатів Гарновських.		Забезпечення широкої інформаційної кампанії серед громадського сектору області про приклади меценатства та благодійництва, підвищення престижності участі юридичних та фізичних осіб у волонтерському русі та благодійництві.
5.	Надання інформаційної підтримки інститутам громадянського суспільства.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації	Розвиток інститутів громадянського суспільства, взаємодія влади і громадськості.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
2.4. Природокористування та екологічна безпека 2.4.1. Використання природних ресурсів			
Завдання 1. Ефективне використання водних ресурсів			
1.	Забезпечення експлуатації міжгосподарських державних меліоративних систем.	Деснянське басейнове управління водних ресурсів	Забезпечення водовідведення та підготовка до сільськогосподарських робіт осушуваних земель, що обслуговуються міжгосподарськими державними меліоративними системами на площі 269,0 тис. га.
2.	Будівництво, реконструкція та капітальний ремонт гідротехнічних споруд, захисних протипаводкових дамб, берегоукріплювальних споруд, розчищення та регулювання русел річок і водойм, відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок і водойм.		Забезпечення захисту населених пунктів від шкідливої дії вод та покращення гідрологічного режиму водних об'єктів.
Завдання 2. Ефективне використання лісових ресурсів, поліпшення якісного складу лісів			
3.	Поліпшення стану та якісного складу лісів (боротьба зі шкідниками лісу, проведення рубок формування та оздоровлення лісів).	Обласне управління лісового та мисливського господарства, КП «Чернігів-облагроліс»	Проведення рубок формування та оздоровлення лісів на площі 13830 га.
4.	Відтворення лісів на землях лісового фонду.		Відтворення лісів на площі 2045 га.
5.	Здійснення упорядкування заготівлі лісових ресурсів місцевого значення.		Встановлення лімітів використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійсненні побічних лісових користувань.
Завдання 3. Раціональне та ефективне використання земельних ресурсів			
6.	Проведення робіт з оновлення нормативної грошової оцінки земель населених пунктів.	Головне управління Держгеокадастру в області, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Оновлення технічної документації про нормативну грошову оцінку земель населених пунктів, по 199 населених пунктах області. Удосконалення земельних відносин, збільшення надходжень від плати за землю.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
2.4.2. Охорона навколишнього природного середовища та техногенна безпека			
Завдання 1. Зменшення негативного впливу відходів на довкілля, обсягів скидів забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти та попередження забруднення підземних водоносних горизонтів			
1.	Утилізація та знешкодження непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин.	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації; райдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Зниження рівня ризику виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру.
2.	Знешкодження рідких токсичних відходів, що розміщені в ставках-накопичувачах (м. Чернігів).	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації; виконком Чернігівської міської ради	Зниження ризику забруднення об'єктів довкілля рідкими токсичними відходами.
3.	Впровадження систем роздільного збирання відходів.	Департаменти: екології та природних ресурсів; житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу облдержадміністрації; райдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Зниження рівня ризику забруднення об'єктів довкілля побутовими відходами, можливість використання їх як вторинної сировини.
4.	Будівництво (реконструкція) полігонів для захоронення твердих побутових відходів.	Департаменти: екології та природних ресурсів; житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу облдержадміністрації; райдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Недопущення забруднення довкілля побутовими відходами.
5.	Будівництво нових чи реконструкція існуючих об'єктів водовідведення та очисних споруд.	Департаменти: екології та природних ресурсів облдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Недопущення забруднення довкілля області неочищеними стічними водами.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
6.	Проведення ліквідаційного санітарно-технічного тампонажу недіючих артезіанських свердловин.	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації, власники свердловин (за згодою)	Недопущення забруднення підземних вод.
<i>Завдання 2. Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі</i>			
7.	Запровадження системи природоохоронних заходів збереження біо- та ландшафтного різноманіття.	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Забезпечення збереження й відтворення ландшафтного різноманіття, сприяння дотриманню екологічної рівноваги на території області, створення природних умов для життя і розвитку людини в екологічно збалансованому природному середовищі.
8.	Розширення площі природно-заповідного фонду.		
<i>Завдання 3. Досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища, підвищення рівня суспільної екологічної свідомості</i>			
9.	Інтеграція європейської моделі екологічного моніторингу в системі моніторингу довкілля області.	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації; органи місцевого самоврядування; суб'єкти регіональної системи моніторингу (за згодою)	Формування інформаційного простору щодо стану довкілля області, вдосконалення системи прийняття управлінських рішень.
10.	Апгрейдинг природоохоронного менталітету населення.	Департаменти: екології та природних ресурсів; інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації; Управління освіти і науки облдержадміністрації; райдержадміністрації; органи місцевого самоврядування(у порядку рекомендації)	Підвищення рівня екологічної свідомості та забезпечення широкого доступу громадськості до екологічної інформації.
11.	Поширення екологічної інформації природоохоронного спрямування через офіційні веб-сайти облдержадміністрації, Департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, регіональні ЗМІ.		
<i>Завдання 4. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій, надання допомоги у разі виникнення надзвичайних ситуацій</i>			
12.	Попередження виникнення пожеж, надзвичайних ситуацій та подій, випадків загибелі та травмування людей на них.	Управління Державної служби України з надзвичайних	Зменшення кількості пожеж, випадків загибелі та травмування людей на

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		ситуацій у Чернігівській області, Департамент з питань цивільного захисту та оборонної роботи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	них, мінімізація економічних збитків від пожеж. Зниження рівня ризику виникнення надзвичайних ситуацій, поліпшення ефективності оперативного реагування та зменшення матеріальних збитків і втрат у разі виникнення таких ситуацій.
13.	Створення регіонального, місцевих і об'єктових резервів матеріально-технічних ресурсів для ліквідації надзвичайних ситуацій і їх наслідків.	Департамент з питань цивільного захисту та оборонної роботи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Своєчасна ліквідація надзвичайних ситуацій та їх наслідків.
14.	Підтримання в постійній готовності обласної системи оповіщення.	Департамент з питань цивільного захисту та оборонної роботи облдержадміністрації, Чернігівська філія ПАТ «Укртелеком» (за згодою), райдержадміністрації органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Інформування населення щодо дій при виникненні надзвичайних ситуацій.
15.	Утримання в постійній готовності до використання за призначенням захисних споруд.	Департамент з питань цивільного захисту та оборонної роботи облдержадміністрації, райдержадміністрації органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Укриття населення від засобів масового ураження в особливий період та під час надзвичайних ситуацій у мирний час.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
2.5. Формування спроможних територіальних громад області			
Завдання 1. Сприяння добровільному об'єднанню та приєднанню територіальних громад			
1.	Розгляд проектів рішень місцевих рад про добровільне об'єднання територіальних громад, добровільне приєднання до об'єднаних територіальних громад, міст обласного значення, підготовка висновків про відповідність рішень Конституції та законам України.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Утворення спроможних територіальних громад.
2.	Підготовка інформаційних матеріалів про внесення змін до проекту перспективного плану формування територій громад Чернігівської області.		Прийняття рішення щодо змін до проекту перспективного плану формування територій громад Чернігівської області.
3.	Надання консультативної допомоги органам місцевого самоврядування щодо процесу добровільного об'єднання та добровільного приєднання територіальних громад.		Прийняття місцевими радами рішень про добровільне об'єднання/добровільне приєднання територіальних громад.
4.	Постійне висвітлення в мережі Інтернет інформації з питань добровільного об'єднання та приєднання територіальних громад.	Департаменти: розвитку економіки та сільського господарства; інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації	Інформування населення щодо адміністративно-територіальної реформи.
5.	Організація та проведення для представників об'єднаних територіальних громад області навчальних заходів, що сприятимуть вирішенню проблемних питань місцевого значення.	КЗ Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, Чернігівський відокремлений підрозділ установи «Центр розвитку місцевого самоврядування» (за згодою)	Підвищення рівня інформаційної обізнаності та якості щодо проектного менеджменту та стратегічного планування, розробки проектів розвитку територій громад.

3. Джерела фінансування програми економічного і соціального розвитку області на 2020 рік

Фінансування пріоритетних напрямків соціально-економічного розвитку регіону, у тому числі через регіональні та місцеві цільові програми, здійснюватиметься з урахуванням реальних можливостей відповідних місцевих бюджетів, а також виділених фінансових ресурсів державного бюджету, приватних інвестицій, кредитних ресурсів та технічної допомоги міжнародних організацій.

**Директор Департаменту
розвитку економіки та
сільського господарства
облдержадміністрації**

Олександра ХОМИК